

II

Гендерна демократія: від Пекіна до Нью-Йорка

Пекинська декларація

Платформа дій. Виклад мети

Переведення пекинського імпульсу в площину практичних дій

Від Пекіна до Женеви: Міжнародні зустрічі з проблеми становища жінок (1995 – 2000 роки)

Регіональна підготовча нарада ЄЕК: “Пекін + 5”

Політична декларація

Нідсумковий документ. Подальші заходи та ініціативи зі здійснення Пекинської декларації та Платформи дій

Після Пекіна: досягнення рівності чоловіків і жінок у XXI столітті

*Ціль забезпечення рівності чоловіків та жінок
важлива не лише сама по собі, але й з точки зору
розширення наших можливостей в досягненні
усіх інших цілей.*

*Послання Генерального секретаря ООН
з нагоди Міжнародного жіночого дня
8 березня 2003 року*

ПЕКІНСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ

*Прийнята на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок
15 вересня 1995 року*

1. Ми, уряди, що беруть участь у четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок,
2. Ті, що зібралися тут, у Пекіні, у вересні 1995 року, у рік п'ятдесятиріччя заснування Організації Об'єднаних Націй,
3. Сповнені твердої рішучості домагатися досягнення цілей рівності, розвитку і миру для всіх жінок в усьому світі в інтересах усього людства,
4. З огляду на сподівання всіх жінок в усьому світі і беручи до уваги розмаїття жінок та їхніх ролей і обставин, вшановуючи жінок, що проклали шлях, і натхненні надією, уособленням якої є молодь світу,
5. Визнаємо, що за останнє десятиліття становище жінок в основному істотно поліпшилося, але такий прогрес був нерівномірним, і нерівність між чоловіками та жінками існує, як і раніше, й основні перешкоди зберігаються, що серйозно відбивається на добробуті всіх людей,
6. Визнаємо також, що ця ситуація збільшується посиленням бідності, що позначається на житті більшості людей у світі, особливо жінок і дітей, і походження якої варто шукати як у внутрішньодержавній, так і в міжнародній сферах,
7. Заявляємо про свою беззастережну прихильність справі усунення цих обмежень і перешкод і подальшому поліпшенню в такий спосіб положення жінок в усьому світі й розширенню їхніх можливостей та погоджуємося з тим, що це вимагає вживання невідкладних заходів, перейнятих рішучістю, духом надії, співробітництва і солідарності, уже сьогодні, аби ми вступили в наступне сторіччя з новими досягненнями.

Ми підтверджуємо нашу прихильність:

8. Рівноправності та природній людській гідності жінок і чоловіків та іншим цілям і принципам, проголошеним у Статуті Організації Об'єднаних Націй, Загальній декларації прав людини та інших міжнародних документах в галузі прав людини, зокрема в Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок, у Декларації про викоренення насильства щодо жінок і Декларації про право на розвиток;
9. Забезпеченню повного здійснення прав людини щодо жінок і дівчат як невід'ємного та нероздільного складника загальних прав людини й основних свобод;
10. Розвитку консенсусу і прогресу, досягнутих на попередніх конференціях і зустрічах на вищому рівні Організації Об'єднаних Націй — з поліпшення становища жінок у Найробі в 1985 році, з проблем дітей у Нью-Йорку в 1990 році, з питань довілля й розвитку в Ріо-де-Жанейро в 1992 році, з прав людини у Відні в 1993 році, з проблем народонаселення й розвитку в Каїрі в 1994 році та з соціального розвитку в Копенгагені в 1995 році для того, щоб досягти цілей рівності, розвитку і миру;
11. Забезпеченню повного та ефективного здійснення Найробіських перспективних стратегій в галузі поліпшення становища жінок;
12. Розширенню можливостей і поліпшенню становища жінок, включаючи право на свободу думки, совісті, релігії та переконань, сприяючи, таким чином, задоволенню моральних, етичних, духовних та інтелектуальних потреб жінок і чоловіків, або індивідуально разом з іншими, і завдяки цьому гарантуючи їм можливість повної реалізації свого потенціалу в суспільстві при формуванні свого життя відповідно до своїх власних сподівань.

Ми переконані в тому, що:

13. Розширення можливостей жінок та їхня всебічна участь на основі рівності в усіх сферах життя суспільства, включаючи участь у процесі прийняття рішень і доступ до влади, мають основне значення для досягнення цілей рівності, розвитку і миру;
14. Права жінок є правами людини;
15. Рівні права, можливості та доступ до ресурсів, рівний розподіл сімейних обов'язків між чоловіками і жінками і гармонійне партнерство між ними мають ключове значення для їхнього добробуту і добробуту їхніх родин, а також для зміцнення демократії;

16. Ліквідація бідності на основі стійкого економічного зростання, соціального розвитку, охорони навколишнього середовища і соціальної справедливості вимагає залучення жінок до економічного і соціального розвитку, рівних можливостей і повної та рівноправної участі жінок і чоловіків як рушійних сил і бенефіціарів орієнтованого на людей стійкого розвитку;
17. Чітке визнання і підтвердження права всіх жінок на контроль за всіма аспектами свого здоров'я, зокрема їх власною фертильністю, мають основне значення для їхніх можливостей;
18. Світ на місцевому, регіональному і глобальному рівнях досяжний і нерозривно пов'язаний з поліпшенням становища жінок, які є впливовою силою в справі керування, врегулювання конфліктів і сприяння встановленню міцного миру на всіх рівнях;
19. Необхідно розробляти, здійснювати за всебічною участю жінок дієві, ефективні та взаємодоповнюючі програми, включаючи політику і програми в галузі розвитку, що враховують гендерні аспекти, і спостерігати за їх здійсненням на всіх рівнях, що будуть сприяти розширенню прав і поліпшенню становища жінок;
20. Участь і внесок усіх сил цивільного суспільства, особливо жіночих груп і галузевих структур та інших неурядових організацій і громадських організацій, з повною повагою їхньої самостійності й у співробітництві з урядами є важливою умовою успішного здійснення Платформи дій і пов'язаної з нею подальшої діяльності;
21. Здійснення Платформи дій вимагає зобов'язань з боку урядів і міжнародного співтовариства. Своїми національними і міжнародними зобов'язаннями щодо практичних заходів, включаючи зобов'язання, взяті на Конференції, Уряди і міжнародне співтовариство визнають необхідність уживання негайних заходів щодо розширення можливостей і поліпшення становища жінок.

Ми перейняли рішучістю:

22. Активізувати зусилля та практичну роботу з досягнення Найробіських перспективних стратегій в галузі поліпшення становища жінок до кінця нинішнього сторіччя;
23. Забезпечення жінкам і дівчатам можливості повного користування всіма правами й основними свободами людини і вживати дієвих заходів проти порушення цих прав і свобод;
24. Ужити всіх необхідних заходів для ліквідації всіх форм дискримінації по відношенню до жінок і дівчат і усунення всіх перешкод на шляху досягнення рівності між чоловіками та жінками, поліпшення становища жінок і розширення їхніх прав;
25. Домагатися всебічної участі чоловіків в усіх зусиллях з досягнення рівності;
26. Сприяти досягненню жінками економічної незалежності, включаючи зайнятість, і покласти край перманентно зростаючому тягареві бідності, який несуть жінки, шляхом усунення структурно обумовлених причин зубожіння на основі перетворення економічних структур, надання всім жінкам, серед них тим, що живуть у сільських районах, як найважливішим учасникам розвитку, рівного доступу до виробничих ресурсів, можливостей і державних послуг;
27. Заохочувати орієнтований на людину стійкий розвиток, включаючи неухильне економічне зростання, на основі надання дівчатам і жінкам базової освіти, безперервної освіти, можливостей для здобуття освіченості та професійної підготовки й первинної медико-санітарної допомоги;
28. Почати позитивні кроки в напрямку встановлення миру в інтересах поліпшення становища жінок, визнаючи ту керівну роль, що жінки відіграли в русі за мир, активно домагатися загального і повного роззброєння в умовах суворого й ефективного міжнародного контролю і підтримувати переговори про невідкладний висновок універсального і ефективно контрольованого договору про всеосяжну заборону ядерних іспитів, що сприяє ядерному роззброєнню й запобіганню поширенню ядерної зброї в усіх її аспектах;
29. Попереджати й усувати будь-які форми насильства щодо жінок і дівчат;
30. Забезпечувати жінкам і чоловікам рівний доступ до освіти та медичної допомоги і рівне ставлення до них у цих галузях і домагатися поліпшення статевого і репродуктивного здоров'я жінок, а також підвищення їхнього освітнього рівня;
31. Заохочувати і виборювати всі права людини в застосуванні до жінок і дітей;
32. Нарощувати зусилля з надання рівних можливостей користування всією сукупністю прав людини й основних свобод усім жінкам і дівчатам, що стикаються з комплексом перешкод на шляху розширення їхніх прав і поліпшення становища через такі чинники, як расова приналежність, вік, мова, етнічна приналежність, культура, релігія, інвалідність, приналежність до корінного народу;

33. Забезпечувати повагу міжнародного права, включаючи гуманітарне право, в інтересах захисту насамперед жінок і дівчат;
34. Домагатися максимального розвитку здібностей дівчат і жінок будь-якого віку, забезпечувати їх всебічну й рівну участь у розбудові більш досконалого світу для всіх і підвищувати їхню роль у процесі розвитку.

Ми перейняли рішучістю:

35. Забезпечувати жінкам рівний доступ до економічних ресурсів: землі, кредитів, науки і техніки, професійної підготовки, інформації, засобів комунікації й ринків як один із засобів подальшого поліпшення становища жінок і дівчат, у тому числі за рахунок розширення їхніх можливостей користатися благами, пов'язаними із забезпеченням рівного доступу до цих ресурсів, зокрема, за допомогою міжнародного співробітництва;
36. Забезпечувати успішне здійснення Платформи дій, чому сприятиме тверда прихильність з боку урядів, міжнародних організацій і установ на всіх рівнях. Ми твердо переконані в тому, що економічний розвиток, соціальний розвиток і охорона навколишнього середовища є взаємозалежними і взаємодоповнюючими компонентами стійкого розвитку, що являє собою основу наших зусиль, спрямованих на підвищення якості життя всіх людей. Справедливий соціальний розвиток, у межах якого за незможними, особливо за жінками, що живуть у злиднях, визнається право постійного користування екологічними ресурсами, є необхідним підґрунтям стійкого розвитку. Ми також визнаємо, що для сприяння забезпеченню соціального розвитку і соціальної справедливості на постійній основі необхідне всеосяжне і безупинне економічне зростання в контексті стійкого розвитку. Для успішного здійснення Платформи дій необхідна також належна мобілізація ресурсів на національному і міжнародному рівнях, нових і додаткових ресурсів для країн, що розвиваються, із залученням усіх механізмів фінансування, включаючи багатосторонні, двосторонні і окремі джерела, з метою поліпшення становища жінок; фінансові ресурси для зміцнення потенційних, субрегіональних, регіональних і міжнародних установ; прихильність справі забезпечення рівних прав і рівних можливостей, а також рівноправної участі жінок і чоловіків в усіх національних, регіональних і міжнародних органах і процесах формування, а також створення та зміцнення на всіх рівнях механізмів, що забезпечують підзвітність перед жінками світу;
37. Забезпечувати також успішне здійснення Платформи дій у країнах з перехідною економікою, для чого будуть потрібні подальше міжнародне співробітництво та допомога;
38. Ми цим приймаємо і, як уряди, перебираємо на себе зобов'язання щодо виконання нижченаведеної Платформи дій, стежачи за тим, щоб гендерні аспекти знаходили висвітлення в усіх наших стратегіях і програмах. Ми наполегливо закликаємо систему Організації Об'єднаних Націй, регіональні і міжнародні фінансові установи, інші відповідні регіональні і міжнародні заклади і всіх жінок та і чоловіків, а також неурядові організації, з повною повагою їхньої самостійності, і всі сектори громадського суспільства в співробітництві з урядами взяти на себе зобов'язання із здійснення Платформи дій і всіляко цьому сприяти.

ПЛАТФОРМА ДІЙ. ВИКЛАД МЕТИ

1. Платформа дій являє собою порядок денний для розширення можливостей жінок. Вона має на меті прискорення здійснення Найробіських перспективних стратегій у галузі поліпшення становища жінок на шляху їх активного залучення до усіх сфер суспільного та приватного життя шляхом забезпечення всебічної і рівної участі жінок у прийнятті рішень з економічних, соціальних, культурних і політичних питань. Це означає також, що необхідно закріпити рівність прав і відповідальність жінок і чоловіків в сім'ї, на роботі й у більш широкому національному та міжнародному контексті. Рівноправність жінок і чоловіків є одним з питань прав людини й однією з умов забезпечення соціальної справедливості, а також необхідною основою передумовою досягнення рівності, розвитку і миру. Утвердження відносин партнерства на основі рівноправності жінок і чоловіків є однією з умов стійкого розвитку, що ставить у центр уваги інтереси людини. Необхідно продемонструвати стійку і довгострокову прихильність досягненню цієї мети, аби жінки і чоловіки могли спільно працювати над вирішенням завдань XXI століття, відстоюючи свої власні інтереси, інтереси своїх дітей і суспільства в цілому.
2. У Платформі дій знову підтверджується основний принцип, який був сформульований у Віденській декларації і Програмі дій, прийнятих на Всесвітній конференції з прав людини, а саме, що права жінок і дівчат є невід'ємним і нероздільним складником загальних прав людини. Окреслюючи порядок денний, Платформа дій має за мету заохочення та захист повного здійснення всіх прав людини й основних свобод усіх жінок протягом усього їхнього життя.
3. У Платформі дій підкреслюється, що перед жінками постають загальні завдання, пов'язані з досягненням загальної мети — гендерної рівності в усьому світі, що можуть бути вирішені лише спільно й у партнерстві з чоловіками. У ній враховується й оцінюється вся розмаїтість ситуацій і умов, у яких знаходяться жінки, і визнається, що в деяких випадках жінки стикаються з особливими перешкодами в справі розширення своїх можливостей.
4. У Платформі дій передбачається прийняття всіма негайних і послідовних заходів для створення мирних, справедливих і гуманних умов у світі, який би ґрунтувався на дотриманні прав людини й основних свобод, включаючи принцип рівноправності всіх людей усіх вікових категорій і усіх верств суспільства, і в цих цілях визнається, що всеосяжне і стійке економічне зростання в контексті стійкого розвитку необхідне для забезпечення стійкого соціального розвитку і соціальної справедливості.
5. Успішне здійснення Платформи дій вимагатиме твердої прихильності з боку урядів, міжнародних організацій і органів на всіх рівнях. Воно також потребуватиме відповідної мобілізації ресурсів на національному і міжнародному рівнях, а також нових і додаткових ресурсів в інтересах країн, що розвиваються, по лінії всіх наявних механізмів фінансування діяльності з поліпшення становища жінок, включаючи багатосторонні, двосторонні і окремі джерела; фінансових ресурсів з метою зміцнення потенціалу національних, субрегіональних, регіональних і міжнародних інститутів; прихильності принципам рівних прав, рівних обов'язків, рівних можливостей і рівної участі жінок і чоловіків у роботі всіх національних, регіональних і міжнародних органів і в процесі прийняття рішень; створення або зміцнення на всіх рівнях механізмів звітності про діяльність в інтересах жінок в усьому світі.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ПЕКІНСЬКОГО ІМПУЛЬСУ В ПЛОЩИНУ ПРАКТИЧНИХ ДІЙ

Бутрос Бутрос-Галі

*Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй
(1992—1996 роки)*

Усі ми повинні висловити подяку Китайській Народній Республіці, яка прийняла одну з найбільших всесвітніх конференцій історії, що збрала близько 17 000 учасників, включаючи 6000 делегатів з 189 країн, більш ніж 4000 представників акредитованих неурядових організацій, велику групу міжнародних цивільних службовців і близько 4000 представників засобів масової інформації. Більш ніж 30 000 чоловік також взяли участь у форумі НУО.

Особливу подяку я хотів би висловити Голові Конференції пані Чень Мухуа та Генеральному секретарю четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок пані Гертруді Монгелле.

Зараз пекінський імпульс необхідно перевести в площину конкретних дій. Ми всі повинні сприяти тому, аби прийняті в Пекіні рішення змінили світ.

Узяті в Пекіні зобов'язання — це не тільки результат дипломатичних переговорів. Їхнім фундаментом є могутня й організована сила жіночого руху. Зростаючий вплив, цілеспрямованість та інтелектуальна переконаність жіночого руху вплинули на цілий комплекс глобальних конференцій і зустрічей на вищому рівні.

Важливе значення питань, що стосуються поліпшення становища жінок, підкреслювалося в Ріо-де-Жанейро, Відні, Каїрі й Копенгагені. Усі ці всесвітні конференції дозволили досягти більш міцного визнання ключової ролі жінок у сталому розвитку та захисті навколишнього середовища; прав жінок як невід'ємного, органічного і нероздільного складника загальних прав людини; насильства по відношенню до жінок як неприпустимого порушення цих прав; ключової ролі заходів охорони здоров'я, охорони здоров'я матері та дитини та планування сім'ї, а також доступу до освіти та інформації щодо реалізації жінками їхніх основних прав.

В особі Організації Об'єднаних Націй жіночий рух має відданого прихильника. З тієї миті, як заклик до повної рівноправності чоловіків і жінок був закріплений у Статуті, Організація Об'єднаних Націй співпрацює з жіночим рухом з метою перетворення в життя цієї мети, поставленої нашими засновниками. Одним з перших органів, створених Організацією Об'єднаних Націй після її заснування, стала Комісія зі становища жінок. Протягом останніх 20 років всесвітні конференції зі становища жінок, проведені в Мехіко, Копенгагені та Найробі, сприяли поступовому зміцненню правових, економічних, соціальних і політичних аспектів ролі жінок. У 1979 році Генеральна Асамблея прийняла історичну Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.

Рух за рівність чоловіків і жінок у усьому світі є одним з визначальних чинників нашого часу. Я відчуваю гордість і задоволення у зв'язку з тим, що Організація Об'єднаних Націй є частиною цього руху.

Незважаючи на прогрес, який було досягнуто, ще доведеться зробити чимало справ. Хоча в багатьох суспільствах жінки досягли значного прогресу, майже всюди проблеми жінок посідають другорядне місце. Перед жінками постають як приховані, так і прямі загрози дискримінації та маргіналізації. Жінки не користуються рівноправним доступом до результатів виробництва. На частку жінок припадає 70 відсотків найбідніших верств населення планети.

Плакат при вході до приміщення Форуму НУО в Хуайжоу закликає нас “поглянути на світ очима жінок”. Протягом двох останніх тижнів увесь світ робив саме це. Ми побачили, що, не дивлячись на прогрес, який було досягнуто після проведення першої Всесвітньої конференції зі становища жінок 20 років тому, чоловіки та жінки, як і раніше, знаходяться в нерівноправному становищі. В усіх країнах зберігаються гендерні відмінності та неприпустимі прояви нерівності. Навіть сьогодні, в 1995 році, ми не можемо назвати жодної країни світу, де б чоловіки та жінки були повністю рівноправні.

Основна ідея цієї Конференції полягає в тому, що проблеми, які постають перед жінками, є проблемами глобального та універсального характеру. Глибоко вкорінені підходи й практика сприяють увічненню повсякденних проявів нерівноправності й дискримінації щодо жінок у державному та приватному житті в усіх регіонах світу. Поряд з цим сформувався консенсус стосовно того, що рівність можливостей для усіх людей має ключове значення для розбудови справедливих і демократичних суспільств в ХХІ сторіччі. На даний час усі визнають основоположний зв'язок між трьома цілями Конференції — рівністю, розвитком і миром. Платформа дій стала результатом підготовчого процесу, який, як ніколи, був широким і всеосяжним. Їще ніколи така численна група жінок, що представляють як урядові, так і неурядові організації, не збиралася гуртом для обміну досвідом і розробки майбутнього курсу. Організація Об'єднаних Націй забезпечила місце та рамки для того, аби питання

Із заяви Генерального секретаря, зачитаної в заключний день четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок, Пекін, 15 вересня 1995 року.

рівності чоловіків і жінок посіли найвище місце в глобальному порядку денному. Жінки всього світу є рушійною силою процесу формування цього порядку денного та його втілення в життя.

Платформа дій являє собою могутній засіб розширення можливостей жінок. Вона містить заклик до врахування аспектів в усіх програмах і політиці. Основну увагу зосереджено на конкретних заходах вирішення базових проблем, що постають перед світом. Платформа дій постійно має бути нашим керівництвом до дії та відправним пунктом. Я прошу забезпечити її широке розповсюдження на глобальному, регіональному та місцевому рівнях. Потрібен активний контроль за втіленням в життя передбачених нею цілей, завдань і заходів. За необхідності, слід забезпечувати її подальше зміцнення в процесі виникнення нових обставин.

Сьогодні, коли ми розпочинаємо рухатися шляхом, прокладеним у Пекіні, нам слід розглядати Платформу як заклик до прийняття конкретних, результативних заходів у таких галузях:

- ✓ захист і заохочення прав людини, застосованих щодо жінок і дівчат як невід'ємного складника всезагальних прав людини;
- ✓ викоренення бідності, що неминуче лягає дедалі важчим тягарем на плечі жінок;
- ✓ усунення перешкод на шляху всебічної участі жінок у державному житті та прийнятті рішень на всіх рівнях, у тому числі й на рівні сім'ї;
- ✓ ліквідація всіх форм насильства щодо жінок;
- ✓ забезпечення рівного доступу дівчат і жінок до освіти та медичного обслуговування;
- ✓ заохочення економічної самостійності жінок і забезпечення їхнього доступу до виробничих ресурсів;
- ✓ заохочення справедливого розподілу сімейних обов'язків.

Платформа дій покладає на систему Організації Об'єднаних Націй великі обов'язки. Вона закликає систему Організації Об'єднаних Націй відігравати ключову роль у галузі наступної діяльності, здійснення та контролю. Вона виносить на перевірку можливості та результативність роботи Організації Об'єднаних Націй. Як Генеральний секретар я приймаю цей виклик.

Я забезпечу оперативне й ефективне здійснення адресованих мені рекомендацій. Я заявляю про свою готовність залучити гендерну проблематику в основне русло всіх аспектів роботи Організації Об'єднаних Націй. Я буду працювати разом з моїми колегами, адміністративними керівниками спеціалізованих установ Організації Об'єднаних Націй, програм і фондів Організації Об'єднаних Націй з метою забезпечити скоординовані загальносистемні заходи, що поєднують подальші дії за підсумками цієї Конференції та інших всесвітніх конференцій. Я також буду регулярно інформувати держави-члени про досягнутий прогрес.

Адміністративні керівники організацій системи Організації Об'єднаних Націй заявили про свою готовність розглядати як політичний пріоритет сприяння поліпшенню становища жінок у секретаріатах організацій. Усі вони взяли на себе зобов'язання розробляти конкретну політику і механізми контролю з метою поліпшення становища жінок і, зокрема, збільшення числа жінок на керівних посадах і посадах, пов'язаних з розробкою політики.

Система Організації Об'єднаних Націй вже веде активну роботу з низки напрямків, що матимуть ключове значення для здійснення Платформи дій. Ось вони. Подолання тенденції фемінізації проблеми бідності. Підвищення рівня освіти і стандартів медичного обслуговування жінок і дівчат. Розширення правового захисту жінок у сім'ях. Забезпечення більш ефективного захисту жінок у періоди воєн. Усім цим цілям повинна приділятися першочергова увага.

Я закликаю всі уряди, які ще не зробили цього, приєднатися до документів Організації Об'єднаних Націй в галузі прав людини і конвенцій з питань трудових відносин, включаючи, зокрема, Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок і Конвенцію про права дитини, і забезпечити їхню ратифікацію.

Насамкінець я хотів би звернути увагу на ті інститути цивільного суспільства, що відіграли виключно важливу роль у підготовці до цієї Конференції. Після того, як я зайняв посаду Генерального секретаря, я неодноразово зачіпав питання еволюції цивільного суспільства і його важливого значення для прогресу в галузі економіки, культури та демократії. Більш ефективні механізми співробітництва між урядами і громадським суспільством будуть значною мірою сприяти здійсненню політики і заходів, що передбачаються Платформою дій. Організація Об'єднаних Націй прагнучиме до активізації вже налагоджених тісних контактів і робочих зв'язків із співтовариством неурядових організацій на глобальному і національному рівнях. Організація Об'єднаних Націй буде готова підтримувати уряди в їхніх зусиллях по заохоченню і зміцненню інститутів цивільного суспільства.

За кілька тижнів керівники країн усього світу прибудуть в Центральні установи Організації Об'єднаних Націй на зустріч голів держав і урядів. Вони братимуть участь у святкуванні п'ятдесятої річниці утворення Організації Об'єднаних Націй.

Сьогодні, коли планета відзначає цю річницю, вдаватимемося до спільних зусиль у прагненні того, аби закріплена в Статуті Об'єднаних Націй рівноправність чоловіків і жінок стала реальністю.

Єднаймося для здійснення прийнятої в Пекіні Платформи дій. Скажімо з гордістю усьому світові й самим собі: розширення прав і можливостей жінок — це розширення прав і можливостей усього людства!

ВІД ПЕКІНА ДО ЖЕНЕВИ

Міжнародні зустрічі з проблеми становища жінок, 1995—2000 роки

За п'ять років, що минули після Пекінської конференції (вересень 1995 року), країни — члени ООН провели декілька зустрічей на вищому рівні, присвячених проблемі становища жінок.

У жовтні 1997 року у Страсбурзі відбулася зустріч глав держав і урядів держав — членів Ради Європи, в ході якої велика увага була приділена питанню «збалансованого представництва чоловіків і жінок в усіх сферах суспільства, включаючи політичне життя».

У листопаді 1997 року в Стамбулі була проведена 4-а Європейська конференція міністрів з питань рівності між жінками і чоловіками.

Учасники конференції погодилися з тим, що перепони, які виникають на шляху досягнення гендерної рівності, можна перебороти тільки шляхом наділення жінок реальними правами і створення умов для конструктивного діалогу між жінками і чоловіками, щоб допомогти останнім зрозуміти невідкладність глибоких реформ у цій сфері життя.

- Було підкреслено, що досягнення рівноправності є завданням не тільки уряду кожної окремої країни, але й суспільства в цілому;
- чоловіки грають величезну роль у досягненні гендерного паритету, особливо коли вони є головними при прийнятті рішень;
- збір і поширення інформації про позитивну практику досягнення гендерної рівності, проведення наукових досліджень у цій галузі є ефективним інструментом для встановлення рівноправності між жінками і чоловіками;
- заходи, орієнтовані на створення суспільної думки про переваги гендерної рівності для суспільства в цілому, повинні підтримуватися державою і всіма її структурами.

В ході конференції були розроблені багатоцільові стратегії, спрямовані на досягнення рівноправності між жінками і чоловіками, вони містять рекомендації урядам, політичним партіям, профспілкам, об'єднанням підприємців і неурядовим

У грудні 1999 року були проведені дві регіональні конференції ЮНІФЕМ з проблеми рівноправності. У Будапешті зібралися представники країн Центральної і Східної Європи, а в Алмати — представники країн СНД, а також Туреччини і Монголії.

Незважаючи на певні розходження в політичному й економічному стані країн ЦСЄ і СНД, учасники обох конференцій прийшли до таких висновків щодо сучасного становища жінки:

- Гендерна рівність, існуючи де-юре, далеко не завжди реалізується на практиці;
- Недосконалість національної політики, методів і механізмів її здійснення перешкоджає прогресу досягнення гендерної рівності;
- Наявність стійких стереотипів про роль і місце жінки в суспільстві, політиці і на рівні прийняття рішень також гальмує цей процес;
- Гендерна свідомість суспільства все ще залишається на дуже низькому рівні.

Як методи вирішення проблем, пов'язаних з поліпшенням становища жінки в сучасному суспільстві, було визнано за необхідне:

- Розробити механізми збору і поширення гендерної статистики і механізми проведення гендерної експертизи національних законодавств.
- Активізувати дії з підвищення суспільного усвідомлення гендерних питань для посилення впливу суспільної думки на всі рівні розробки політики і прийняття рішень.
- Інтегрувати гендерні питання в офіційну систему освіти і в навчальні плани на всіх рівнях.
- Надати реальний статус національним механізмам з досягнення гендерної рівності, виділити достатні фінансові ресурси для виконання Пекінської платформи дій (ППД).
- Розробити субрегіональні плани і стратегію для країн з перехідною економікою і механізми забезпечення співробітництва в сфері гендерних проблем.
- Створити стійкі механізми співробітництва між урядами, НУО і міжнародними організаціями для ефективного виконання ППД. В ході роботи даних конференцій було розроблено проект узгоджених рішень Європейської Економічної Комісії ООН (ЄЕК) для Регіональної підготовчої наради ЄЕК в Женеві (січень 2000 року).

РЕГІОНАЛЬНА ПІДГОТОВЧА НАРАДА ЄЕК “ПЕКІН + 5”

Женева, Швейцарія, 19—21 січня 2000 року

Женевська нарада була присвячена питанню проведення в 2000 році огляду виконання Пекінської платформи дій. У роботі наради взяли участь представники 48 держав — членів ЄЕК і ЄС, а також представники організацій системи ООН, спеціалізованих установ та інших міжурядових організацій.

До початку роботи наради 17-18 січня 2000 року, відбулася Робоча сесія неурядових організацій, в якій взяли участь 550 представників від 250 НУО.

Доповідь і рекомендації Робочої сесії були представлені учасникам наради.

Робота Наради була організована за чотирма головними питаннями порядку денного:

- ✓ Жінки і насильство (побутове насильство і торгівля жінками / насильство під час війн і конфліктів);
- ✓ Жінки й економіка;
- ✓ Національні механізми поліпшення становища жінок;
- ✓ Інституційні механізми поліпшення становища жінок.

• Жінки й економіка

З часу Пекінської конференції країни в регіоні ЄЕК досягли значного прогресу в здійсненні стратегічних цілей Пекінської платформи дій (1 ПІД) в галузі економіки. Проте забезпечення гендерної рівності в економіці як і раніше є гострою проблемою, оскільки практично в кожній країні регіону мають місце гендерні невідповідності в галузі зайнятості, безробіття і ставок заробітної плати.

Основні рекомендації учасників наради стосуються трьох основних напрямків:

1. Ліквідація дискримінації відносно жінки в сфері праці, що вимагає узгоджених дій держави, приватного сектора, профспілок і НУО.
2. Розширення можливостей зайнятості жінок, що передбачає забезпечення максимального доступу жінок до різних видів зайнятості протягом усього життя.
3. Заохочення гендерної рівності в галузі соціального захисту, що потребує стабільних бюджетних асигнувань.

• Національні механізми з поліпшення становища жінок

Майже всі країни Центральної і Східної Європи (ЦСЕ) і Співдружності Незалежних Держав (СНД) ввели національний механізм з поліпшення становища жінок у державні структури і накопичили великий досвід у цій галузі.

Значна частина національних урядів регіону ЄЕК заснувала департаменти, комісії або комітети з проблем жінок або гендерної політики, щоб виконувати свої міжнародні зобов'язання.

Відповідно до ППД, національні механізми перестали розглядатися як органи проведення конкретної політики, їх головне завдання — в тому, щоб допомагати уряду впроваджувати принципи гендерної рівності в усіх сферах державної політики.

• Інституційні механізми з поліпшення становища жінок

ППД відкрила нові перспективи у використанні цих механізмів, вважаючи їх каталізаторами вагомих політичних змін. Інституційні механізми переключаються з боротьби за поліпшення становища жінок на забезпечення гендерної рівності, тобто на діяльність в інтересах як жінок, так і чоловіків.

Головний висновок, до якого прийшли учасники конференції, полягає в тому, що інституційні механізми можуть сприяти визначенню політичних пріоритетів, переосмисленню існуючих політичних цінностей і концепцій.

Доповідь, узгоджені висновки і рекомендації Женевської наради стануть вагомим внеском Європи в роботу спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН під назвою “Жінки в 2000 році: рівність між чоловіками і жінками, розвиток і мир у XXI столітті”, яка має відбуватися в червні 2000 року в Нью-Йорку.

ПОЛІТИЧНА ДЕКЛАРАЦІЯ

Прийнята на двадцять третій спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН під назвою:
“Жінки в 2000 році: рівність між чоловіками і жінками,
розвиток та мир у XXI столітті” (Нью-Йорк, 5—9 липня 2000 року)

Ми, уряди, що беруть участь у спеціальній сесії Генеральної Асамблеї,

- 1. підтверджуємо** нашу прихильність цілям і завданням, викладеним у Пекінській декларації та Платформі дій, прийнятих у 1995 році на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок, і Найробіських перспективних стратегіях у галузях поліпшення становища жінок на період до 2000 року, прийняття яких завершило Десятиріччя жінки, ініційованого Організацією Об'єднаних Націй, 1976—1985 роки;
- 2. підтверджуємо** також нашу прихильність здійсненню заходів у 12 найважливіших проблемних галузях, котрі визначені в Пекінській платформі дій: жінки та зубожіння, освіта та професійна підготовка жінок, жінки та охорона здоров'я, насильство, спрямоване проти жінок, жінки та збройні конфлікти, жінки та економіка, участь жінок у роботі директивних органів і в процесі прийняття рішень, інституційні механізми поліпшення становища жінок, права людини щодо жінок, жінки та засоби масової інформації, жінки та навколишнє середовище; та закликаємо до здійснення узгоджених висновків і резолюцій щодо подальшої діяльності за підсумками четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок, прийнятих Комісією зі становища жінок з моменту проведення сорокової сесії Комісії;
- 3. визнаємо**, що на нас покладено основну відповідальність за повне здійснення Найробіських перспективних стратегій в галузі поліпшення становища жінок, Пекінської декларації та Платформи дій та усіх відповідних зобов'язань стосовно поліпшення становища жінок, і в зв'язку з цим закликаємо продовжувати міжнародне співробітництво, в тому числі підтвердити прагнення докладати зусиль до того, аби якомога швидше досягти поки ще не досягнутого на міжнародному рівні узгодженого показника, що передбачає виділення 0,7 відсотка обсягу від валового національного продукту розвинутих країн на надання загальної офіційної допомоги з метою розвитку;
- 4. вітаємо** прогрес, якого досягнуто на сьогодні в справі забезпечення рівності жінок і чоловіків і здійснення Пекінської платформи дій, та підтверджуємо нашу прихильність прискоренню забезпечення загальної ратифікації Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок і в зв'язку з цим відзначаємо зусилля, що їх докладають уряди, система Організації Об'єднаних Націй та міжурядові й інші міжнародні та регіональні організації на всіх рівнях, і наполегливо закликаємо до продовження зусиль з метою забезпечення повного здійснення Пекінської платформи дій;
- 5. визнаємо** роль і внесок цивільного суспільства, зокрема, неурядових і жіночих організацій, у здійснення Пекінської декларації та Платформи дій та вітаємо їх участь у подальших процесах здійснення й оцінки;
- 6. підкреслюємо**, що чоловіки повинні брати участь у цьому процесі та разом з жінками перебрати на себе відповідальність за сприяння забезпеченню рівності жінок і чоловіків;
- 7. підтверджуємо** важливість всебічного врахування гендерних аспектів у процесі здійснення рішень інших великих конференцій та зустрічей на вищому рівні Організації Об'єднаних Націй та необхідність здійснення скоординованої подальшої діяльності за підсумками всіх великих конференцій та зустрічей на вищому рівні урядами, регіональними організаціями та усіма органами та організаціями системи Організації Об'єднаних Націй у межах їх відповідних мандатів.

Ми, уряди, на початку нового тисячоліття

- 8. підтверджуємо** нашу прихильність подоланню перешкод, що зустрічалися в процесі здійснення Пекінської платформи дій і Найробіських перспективних стратегій у галузі поліпшення становища жінок, і зміцненню та збереженню національних та міжнародних сприятливих умов і в зв'язку з цим зобов'язуємося продовжувати рухатися в напрямку забезпечення їх повного та прискореного здійснення, зокрема, через заохочення та захист усіх прав людини та основних свобод, всебічного врахування гендерних аспектів в усіх стратегіях і програмах, заохочення суцільної участі жінок і розширення їх можливостей, а також зміцнення міжнародного співробітництва з метою забезпечення повного здійснення Пекінської платформи дій;
- 9. ухвалюємо** регулярно проводити оцінку подальшого процесу здійснення Пекінської платформи дій, маючи намір зібрати разом усіх зацікавлених учасників у 2005 році, аби належним чином оцінити досягнутий прогрес і розглянути нові ініціативи через десять років після прийняття Пекінської платформи дій та через двадцять років після прийняття Найробіських перспективних стратегій в галузі поліпшення становища жінок;
- 10. зобов'язуємося** забезпечити формування в наших країнах суспільства, в якому чоловіки та жінки діяли б разом заради розбудови такого світу, де б кожна людина могла жити в умовах рівності, розвитку та миру в XXI столітті.

ПІДСУМКОВИЙ ДОКУМЕНТ

Подальші заходи та ініціативи зі здійснення Пекінської декларації та Платформи дій (Нью-Йорк, 5—9 липня 2000 року)

I. Вступ

1. Уряди, що зібралися на спеціальній сесії Генеральної Асамблеї, підтвердили свої наміри з досягнення цілей та виконання завдань, викладених у Пекінській декларації і Платформі дій, що були прийняті на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок у 1995 році та містяться в доповіді Конференції. Пекінська декларація і Платформа дій проголошують своєю метою гендерну рівність, розвиток та мир, і вони є порядком денним із розширення прав і можливостей жінок. Уряди провели огляд та оцінили ступінь прогресу і виявили перешкоди і поточні завдання в справі здійснення Платформи дій. Вони визнали, що цілі і зобов'язання, визначені в Платформі дій, не були досягнуті і здійснені повною мірою, і погодили подальші заходи й ініціативи на місцевому, національному, регіональному і міжнародному рівнях, метою яких є прискорення впровадження Платформи дій і забезпечення повної реалізації зобов'язань стосовно гендерної рівності, розвитку та миру.
2. У Пекінській платформі дій визначені 12 найважливіших сфер діяльності, в межах яких мають бути здійснені пріоритетні дії, спрямовані на поліпшення становища й розширення прав і можливостей жінок. Комісія зі статусу жінок відстежує прогрес, досягнутий у кожній з 12 найважливіших сфер діяльності, починаючи з 1996 року, та приймає погоджені висновки і рекомендації з метою його прискорення. Вищезазначені погоджені висновки і рекомендації разом з Платформою дій закладають основні стратегічні шляхи в напрямку досягнення подальшого прогресу у питаннях гендерної рівності, розвитку і миру в ХХІ столітті.
3. Метою Платформи дій, що цілком відповідає цілям і принципам Статуту Організації Об'єднаних Націй і міжнародного права, є розширення прав і можливостей усіх жінок. Повна реалізація всіх основних прав і свобод людини усіма жінками є найважливішою умовою розширення прав і можливостей жінок. Виходячи з необхідності урахування національних і регіональних особливостей та розмаїття історичної, культурної і релігійної спадщини, обов'язком держав, незалежно від їх політичних, економічних і культурних систем, є підтримка і захист усіх основних прав і свобод людини. Впровадження Платформи дій, у тому числі в рамках національного законодавства і шляхом розробки стратегій, політичного курсу, програм і пріоритетів розвитку, є суверенним обов'язком кожної держави відповідно до всіх основних прав і свобод людини, і урахування при цьому значущості та прояв повної поваги до різних релігійних і етичних цінностей, культурної спадщини і філософських переконань окремих осіб та їхніх громад має сприяти всебічній реалізації жінками своїх прав людини і досягненню рівноправності, розвитку і миру.
4. У Платформі дій підкреслюється, що загальні проблеми, які постають перед жінками на шляху до досягнення спільної мети з впровадження глобальної гендерної рівності, можуть вирішуватися лише спільними зусиллями і в партнерстві з чоловіками. У ній повною мірою враховуються й оцінюються відмінності в становищі жінок і умовах їхнього життя і визнається, що на шляху до своїх прав і можливостей існують специфічні перешкоди.
5. У Платформі дій визнається, що багато перешкод існує на шляху жінок до досягнення повної рівноправності і поліпшення свого становища внаслідок таких факторів, як їхня раса, вік, мова, етнічне походження, культура, релігія або інвалідність, належність до корінних народів, або інших аспектів їх статусу. У значній кількості жінок також виникають особливі труднощі, пов'язані з їх сімейним станом, особливо статусом самотніх матерів та їх соціально-економічним статусом, включаючи умови життя в сільських, ізольованих або бідних районах. Додаткові труднощі також постають перед жінками з числа біженців, переміщеними особами і переселенцями, що змушені були змінити місце проживання, а також жінками-іммігрантами і мігрантами, включаючи жінок з числа робітників-мігрантів. Особливий вплив на становище багатьох жінок мають екологічні катастрофи, небезпечні й інфекційні захворювання та різні форми насильства проти жінок.

II. Досягнення і проблеми на шляху досягнення цілей стосовно

12 найважливіших сфер діяльності, окреслених у Пекінській платформі дій

6. Оцінка досягнень і проблем повинна здійснюватися через оцінку зобов'язань, викладених у Пекінській платформі дій, і переліку її 12 найважливіших сфер діяльності шляхом аналізу вжитих заходів та досягнутих результатів, що містяться у національних доповідях, а також шляхом використання інформації доповідей Генерального секретаря і підсумкових документів, висновків

і угод, прийнятих на п'ятьох регіональних нарадах, що були проведені в рамках підготовки до спеціальної сесії Генеральної Асамблеї, та інших відповідних документів. Така оцінка свідчить про те, що, незважаючи на наявність істотних позитивних змін, все ще існують перешкоди, і що необхідно продовжувати роботу з реалізації цілей і зобов'язань, сформульованих у Пекіні. У зв'язку з вищезазначеним стислий перелік досягнень та існуючих або нових проблем може стати глобальною основою для визначення подальших заходів і ініціатив, спрямованих на подолання проблем, пов'язаних із забезпеченням процесу повного і прискореного здійснення Платформи дій на всіх рівнях та в усіх сферах.

А. Жінки та проблеми малозабезпеченості

7. Досягнення. У справі більш широкого визнання гендерних аспектів проблеми малозабезпеченості й того факту, що гендерна рівність є одним з чинників, що мають особливе значення для підвищення життєвого рівня, особливо у зв'язку з тенденцією фемінізації малозабезпеченості, досягнуто істотного прогресу. Були здійснені певні заходи з метою урахування гендерної проблематики у політиці та відповідних програмах, спрямовані на підвищення життєвого рівня, і котрі впроваджуються урядовими організаціями в співробітництві з неурядовими. Багатосторонні, міжнародні й регіональні фінансові установи також приділяють все більше уваги гендерним питанням у своїй політиці. Такий прогрес досягнутий завдяки застосуванню двостороннього підходу, суттю якого є збільшення можливостей працевлаштування, та організації таких видів діяльності для жінок, які принеситимуть їм прибутки, забезпечення доступу до основних соціальних послуг, у тому числі до послуг у сфері освіти й охорони здоров'я. Надання жінкам мікрокредитів і використання інших фінансових інструментів стало однією з успішних стратегій розширення економічних прав і можливостей жінок і сприяло поліпшенню економічних перспектив для тих жінок, що знаходяться за межею малозабезпеченості, особливо для тих, що проживають у сільських районах. Під час розроблення вищезазначених напрямків діяльності враховувалися специфічні потреби, які існують у домашніх господарствах, очолюваних жінками. Проведення наукових досліджень виявило різницю впливу малозабезпеченості на чоловіків і жінок, і були розроблені заходи для сприяння проведенню таких досліджень.

8. Проблеми. Збільшення економічної нерівності між жінками і чоловіками обумовлено багатьма факторами, у тому числі різницею у прибутках, безробіттям і все зростаючим зубожінням найбільш уразливих і маргіналізованих груп населення. Тягар заборгованості, надмірні військові витрати, що не відповідають потребам забезпечення національної безпеки, односторонні примусові заходи, що суперечать нормам міжнародного права і Статуту Організації Об'єднаних Націй, збройні конфлікти, іноземна окупація, тероризм, низький рівень офіційної допомоги з метою розвитку, і невиконані зобов'язання вийти на цільовий показник у 0,7 відсотка валового національного продукту розвинутих країн від загального обсягу офіційної допомоги з метою розвитку, і 0,15-0,2 відсотка для найменш розвинутих країн, який було погоджено на міжнародному рівні, але все ще не досягнуто, а також неефективне використання ресурсів, разом з іншими факторами, вірогідно перешкоджатимуть національним заходам, спрямованим на підвищення життєвого рівня. Крім того, гендерна нерівність та нерівність у розподілі економічної влади, нерівний розподіл неоплачуваної роботи між чоловіками та жінками, відсутність технічної й фінансової підтримки жінок-підприємниць, неоднаковий доступ до ресурсів і капіталу, особливо до землі і кредитів, та контролю над ними, а також неоднаковий доступ до ринків праці, традиційно вкорінена несправедлива практика гальмують зусилля із розширення економічних прав і можливостей жінок та призводять до того, що дедалі більше жінок опиняються за межею бідності. Суттєва економічна перебудова, що відбувається в країнах з перехідною економікою, призвела до браку ресурсів, необхідних для здійснення програм із підвищення рівня життя, спрямованих на розширення прав і можливостей жінок.

В. Освіта і професійна підготовка жінок

9. Досягнення. Усе більш усвідомлюється той факт, що освіта є одним із найцінніших засобів забезпечення рівноправності чоловіків та жінок і розширення прав і можливостей жінок. Досягнуто прогресу в наданні жінкам і дівчатам освіти й професійної підготовки на всіх рівнях, особливо завдяки достатньому політичному сприянню та виділенню достатнього обсягу коштів. У всіх регіонах було вжито заходів, спрямованих на створення альтернативних систем навчання і підготовки жінок і дівчат-аборигенів та інших представниць знедолених і маргіналізованих груп, із метою забезпечення їм можливості отримувати освіту в усіх сферах, і особливо в нетрадиційних, а також на усунення гендерних упереджень із сфери освіти і професійної підготовки.

10. Проблеми. У деяких країнах діяльності з ліквідації неграмотності й підвищення рівня грамотності серед жінок і дівчат й розширенню їхнього доступу до всіх сфер і видів освіти перешкоджали брак ресурсів і відсутність достатнього політичного сприяння, необхідного для вдосконалення

інфраструктури й проведення реформ у сфері освіти, все ще існуюча дискримінація та упередження за статевою ознакою, у тому числі і в процесі підготовки викладачів; сформоване в школах, вищих навчальних закладах і громадах стереотипне уявлення про види робіт, які можуть виконувати "суто" жінки, відсутність установ із догляду за дітьми; постійне використання гендерних стереотипів у навчальних матеріалах; недостатнє приділення уваги співвідношенню, що існує між кількістю жінок, які навчаються у вищих навчальних закладах, та динамікою ринку праці. Через віддаленість місць проживання деяких громад, і, в деяких випадках, з причини недостатнього рівня окладів і пільг складно залучати й утримувати фахівців у сфері освіти, результатом чого може бути зниження її якості. Крім того, у ряді країн економічні, соціальні й інфраструктурні бар'єри, а також традиційна практика, що носить дискримінаційний характер, є причиною того, що показники відвідування шкіл дівчатами є нижчими. У багатьох країнах, що розвиваються, не досягнуто істотного прогресу щодо ліквідації неграмотності, що збільшує нерівноправне становище жінок в економічній, соціальній та політичній сферах гендерно недостатньо. У деяких з цих країн гендерно недостатньо виважені розробка й проведення політики структурної перебудови негативно вплинули на сектор освіти, що призвело до зниження інвестицій в інфраструктуру сфери освіти.

С. Жінки й охорона здоров'я

11. *Досягнення.* Реалізовано програми, котрі забезпечили підвищення рівня інформованості виконавчих та законодавчих органів влади стосовно необхідності охоплення програмами охорони здоров'я всіх аспектів здоров'я жінок протягом усього їх життя, що сприяло збільшенню тривалості життя жінок у багатьох країнах. Отримані наступні результати втілення вищезазначених програм: усе більше уваги приділяється високим показникам смертності серед жінок і дівчат у результаті малярії, туберкульозу, захворювань, що передаються через воду, інфекційних хвороб, шлунково-кишкових захворювань і недоїдання; більше уваги приділяється сексуальному й репродуктивному здоров'ю відповідно до пунктів 94 і 95 Платформи дій, а також, у деяких країнах, здійсненню пункту 96 Платформи дій; досягнуто більш глибокого розуміння та ширше використовуються методи планування родини і протизаплідні засоби, а також більш глибокого усвідомлення чоловіками своїх обов'язків з точки зору планування родини і використання протизаплідних засобів; приділяється пильна увага захворюванням, що передаються статевим шляхом, включаючи інфікування жінок і дівчат вірусом імунодефіциту людини/синдромом набутого імунодефіциту (ВІЛ/СНІД), і методам захисту від таких інфекційних захворювань; надається великого значення грудному вигодовуванню, харчуванню й охороні здоров'я матері і дитини; урахуванню гендерних питань в освітній діяльності і заходах із фізичної підготовки, спрямованих на зміцнення й охорону здоров'я, у профілактичних і реабілітаційних програмах боротьби з наркоманією і токсикоманією, включаючи тютюн, наркотики, алкоголь, призначених спеціально для жінок; впроваджено заходи, спрямовані на поліпшення психічного здоров'я жінок, умов праці, сприятливих для здоров'я, й зокрема екологічних факторів, і визнано той факт, що жінки похилого віку потребують особливого підходу з точки зору збереження здоров'я. Генеральна Асамблея розглянула досягнення і затвердила основні напрямки діяльності в сфері охорони здоров'я жінок з метою подальшого здійснення Програми дій Міжнародної конференції з народонаселення й розвитку.
12. *Проблеми.* Як і раніше, вражаючою є прірва між багатими і бідними країнами та в межах цих країн у світових масштабах стосовно дитячої й материнської смертності, а також заходів з охорони здоров'я жінок і дівчат з урахуванням їх особливої уразливості стосовно захворювань, які передаються статевим шляхом, включаючи ВІЛ/СНІД, і інших проблем, пов'язаних із сексуальним і репродуктивним здоров'ям, а також з ендемічними, інфекційними захворюваннями, такими як малярія, туберкульоз, шлунково-кишкові захворювання, та такими, що передаються через воду, й хронічними неінфекційними захворюваннями. У деяких країнах вищезазначені ендемічні та інфекційні захворювання продовжують масово уражати жінок і дівчат. В інших країнах такі неінфекційні захворювання, як серцево-судинні/легеневі, гіпертонія та дегенеративні захворювання, як і раніше, є основними причинами смертності і захворюваності серед жінок. Незважаючи на досягнення прогресу і певні позитивні зрушення в розвинутих країнах, показники материнської смертності й захворюваності залишаються неприйнятно високими в більшості країн. Обсяг інвестицій для надання основної акушерсько-гінекологічної допомоги, як і раніше, є недостатнім у багатьох країнах. Досягненню прогресу в цій області перешкоджає відсутність комплексного підходу до охорони здоров'я жінок і дівчат, заснованого на праві жінок на максимально досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я протягом усього їх життя. Деякі жінки, як і раніше, зазнають труднощів із здійсненням свого права на максимально досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я. Застосування комплексного підходу ускладнюється також тим, що в діяльності систем охорони здоров'я основна увага приділяється не лікуванню хвороб, а підтримці здоров'я на оптимальному рівні. У деяких країнах недостатньо уваги приділяється ролі економічних і соціальних факторів, що визначають стан здоров'я. Відсутність доступу до чистої води, можливості харчуватися належним чином, безпечних медико-санітарних умов, а

також досліджень і технологій, що враховують гендерні фактори, недостатнє врахування таких факторів під час надання медичних консультацій та послуг, у тому числі таких, що пов'язані з екологічними і професійними ризиками для здоров'я, стосуються жінок як з розвинутих країн, так і з тих, що розвиваються. Бідність і недостатній рівень розвитку продовжують негативно позначатися на здатності багатьох країн, що розвиваються, надавати високоякісні медичні послуги і розширювати сферу охоплення вищезазначеними послугами. Дефіцит фінансових і людських ресурсів, особливо в країнах, що розвиваються, а також, у деяких випадках, перебудова сектора охорони здоров'я і/або посилення тенденції до приватизації системи охорони здоров'я привели до зниження якості медичного обслуговування, стали причиною обмеженого і недостатнього обсягу послуг, що надаються, недостатньої уваги до стану здоров'я найбільш уразливих груп жінок. Такі перешкоди, як дисбаланс у співвідношенні сил між чоловіками і жінками, через який жінки найчастіше не мають можливості наполягати на вживанні запобіжних заходів під час статевих зносин, та відсутність спілкування і взаєморозуміння між чоловіками і жінками стосовно потреб жінок, пов'язаних з їх здоров'ям, створюють погрозу для здоров'я жінок, зокрема, таку, як збільшення ризику захворювань, що передаються статевим шляхом, у тому числі ВІЛ/СНІД, також вищезазначені фактори негативно позначаються на доступі жінок до медичного обслуговування й освіти, особливо в аспектах, що стосуються питань профілактики. Підлітки, особливо дівчата-підлітки, як і раніше, не мають доступу до інформації про сексуальне і репродуктивне здоров'я, освіту та послуги, що пов'язані з медициною. Часто до жінок, що одержують медичну допомогу, ставляться без належної поваги, їм не надаються гарантії зі збереження таємниці і конфіденційності, до того ж вони не отримують повну інформацію про наявні альтернативи і послуги. У деяких випадках медичні служби і працівники не дотримуються прав людини та норм етичної і професійної поведінки, зокрема й такої, що враховує потреби жінок під час надання їм медичної допомоги, і при цьому жінкам не надається можливість приймати відповідальні, добровільні і зважені рішення. Як і раніше, не надається інформація та не забезпечується доступ до відповідного якісного медичного обслуговування, включаючи послуги у сфері сексуального й репродуктивного здоров'я, не приділяється достатньої уваги наданню регулярної та термінової акушерської допомоги, а також не проводяться заходи щодо профілактики, діагностики й лікування раку молочної залози, шийки матки і яєчників та остеопорозу. Актуальним залишається питання недостатнього обсягу тестування і розробки протизаплідних засобів для чоловіків. Незважаючи на існування певного прогресу в деяких країнах, заходи, передбачені в пунктах 106 } J і K Платформи дій, що стосуються наслідків некваліфікованих абортів для здоров'я і необхідності скорочення числа абортів, впроваджуються у недостатньому обсязі. Через збільшення вживання тютюну жінками і особливо дівчатами, зріс ризик захворювань на рак та інших серйозних захворювань, що обумовлено особливостями жіночої статі, і особливо негативним впливом на жінок тютюну та тютюнового диму.

D. Насильство щодо жінок

13. *Досягнення.* Визнається, що насильство стосовно жінок і дівчат, у суспільному або приватному житті, є проблемою, пов'язаною з правами людини. Зазначається, що у випадках насильства щодо жінок, яке здійснюється чи ігнорується державою або її агентами, воно є порушенням прав людини. Визнається також, що держави зобов'язані виявляти належну увагу заходам із запобігання актів насильства, проведенню відповідних розслідувань і здійсненню покарань стосовно вищезазначених актів, незалежно від того, чи скоєні вони державою або приватними особами, та забезпечувати жертвам захист. Підвищено рівень інформованості та здійснюється більше заходів, які сприяють запобіганню насильства щодо жінок і дівчат і боротьбі з ним, включаючи побутове насильство, що порушує основні свободи і права людини щодо жінок та ускладнює або підриває їх здійснення, через, поряд з іншим, удосконалення законодавства, політики і програм. Для боротьби з насильством уряди почали здійснювати стратегічні реформи та створювати такі механізми, як міжвідомчі комітети, засадничі принципи і протоколи, національні скоординовані програми. Окремі уряди також прийняли або змінили закони, спрямовані на захист жінок і дівчат від усіх форм насильства, а також закони, що передбачають притягнення винних до відповідальності. На всіх рівнях усе ширше визнається той факт, що усі форми насильства стосовно жінок істотно позначаються на їхньому здоров'ї. Важливу роль у вирішенні цієї проблеми покликані відіграти медико-санітарні установи. Досягнуто значного прогресу у наданні послуг потерпілим від жорстокого поводження жінкам і дітям, включаючи надання юридичних послуг, житла, спеціальних медичних послуг і консультування, організацію "гарячих ліній" і формування спеціально підготовлених поліцейських підрозділів. Вживаються заходи для підвищення рівня інформованості про дану проблему співробітників правоохоронних органів, працівників судових установ, працівників медико-санітарних установ і системи соціальної допомоги. Розроблено навчальні матеріали для жінок та для проведення кампанії з підвищення рівня інформованості громадськості і проводяться також дослідження, присвячені глибинним причинам насильства. Проводяться ґрунтовні

вивчення та спеціальний аналіз таких питань, як роль чоловіків і жінок у виникненні таких ситуацій, зокрема, роль чоловіків і хлопчиків, а також усіх форм насильства, спрямованого проти жінок, і становища дітей, що ростуть у родинях, де має місце насильство, та відповідні наслідки такого оточення для них. Між урядовими і неурядовими організаціями налагоджене успішне співробітництво в галузі запобігання насильству щодо жінок. Активна підтримка громадських організацій, зокрема жіночих і неурядових, відіграла важливу роль, серед іншого, у справі проведення кампаній підвищення рівня інформованості та надання допомоги жінкам-жертвам насильства. На національному, регіональному і міжнародному рівнях здійснюються заходи щодо викоренення шкідливої традиційної практики, включаючи операції на жіночих статевих органах, які призводять до каліцтва, що являє собою одну з форм насильства щодо жінок. Багато урядів здійснюють учбово-освітні програми, а також впроваджують законодавчі заходи, у відповідності з якими ця практика проголошується злочинною. Така підтримка виявляється також у призначенні Фондом Організації Об'єднаних Націй у сфері народонаселення спеціального посла з питань викоренення практики операцій на жіночих статевих органах, що призводять до каліцтва.

14. *Проблеми.* Жінки й надалі стають жертвами різних форм насильства. Недостатнє розуміння глибинних причин усіх форм насильства проти жінок і дівчат перешкоджає зусиллям з його ліквідації. Відсутні всеохоплюючі програми роботи з особами, що скоюють акти насильства, в тому числі відповідні програми, що допомагають їм вирішувати проблеми, не прибігаючи до насильства. Відсутність відповідних даних про насильство створює додаткові перешкоди для розробки політики і проведення аналізу на основі повної інформації. Залежне становище жінки в суспільстві обумовлюється соціально-культурними традиціями, що носять дискримінаційний характер, та економічною нерівністю статей. Ці фактори спричиняють беззахисність жінок і дівчат перед численними формами насильства, такими як фізичне, сексуальне і психологічне насильство в родині, включаючи побиття, сексуальну наругу над дівчатами в родині, насильство, пов'язане з приданим, подружнє зґвалтування, операції на жіночих статевих органах, що призводять до каліцтва, інші види традиційної практики, що наносять шкоду жінкам, насильство не з боку чоловіка, а інших осіб, і таке, що пов'язане з експлуатацією. У багатьох країнах боротьба з насильством, яка проводиться в системі охорони здоров'я, засобах інформації, системі освіти, системі правосуддя та на роботі, є недостатньою і проводиться не на належному рівні. Побутове насильство, включаючи статево насильство у шлюбі, як і раніше, розглядається у ряді країн як приватне питання. Незважаючи на існуючі успіхи у даній області, правові та законодавчі заходи, особливо у галузі кримінального правосуддя, що здійснюються з метою ліквідації різних форм насильства проти жінок і дітей, включаючи побутове насильство і дитячу порнографію, у багатьох країнах є досить неефективними. Превентивні стратегії, як і раніше, носять несистемний характер і здійснюються несвоєчасно, до того ж кількість таких програм є недостатньою. Також у деяких країнах постають такі проблеми як використання нових технологій у сфері інформації та зв'язку для торгівлі жінками й дітьми і здійснення усіх форм їх економічної і сексуальної експлуатації.

Е. Жінки і збройні конфлікти

15. *Досягнення.* Усе ширшого визнання набуває той факт, що збройні конфлікти мають руйнівні наслідки як для жінок, так і чоловіків, і що застосування міжнародних норм в сферах прав людини та гуманітарного права з урахуванням гендерних аспектів має надзвичайно важливе значення. На національному і міжнародному рівнях розпочато заходи з вирішення проблеми зґвалтувань жінок, у тому числі більше уваги приділяється притягненню до відповідальності за злочини, скоєні проти жінок в умовах збройного конфлікту. Діяльність міжнародних трибуналів по колишній Югославії та Руанді є важливим внеском у вирішення проблеми насильства, що скоюється проти жінок під час збройних конфліктів. Історичну важливість має також прийняття Римським статутом Міжнародного Кримінального суду, який передбачає, що зґвалтування, сексуальне рабство, примусова проституція, змушена вагітність, примусова стерилізація та інші форми сексуального насильства являють собою військові злочини у тому випадку, коли вони відбуваються під час збройного конфлікту, а також, за певних обставин, складають злочин проти людства. Усе ширше визнається вагомість внеску жінок до мирного будівництва, миротворчості та врегулювання конфліктів. Упроваджуються освітні програми та здійснюється підготовка з питань ненасильницького розв'язання конфліктів. Був досягнутий прогрес у розповсюдженні та здійсненні керівних принципів щодо захисту біженців-жінок і надання допомоги переселенцям із числа жінок, що були змушені змінити місце проживання. У деяких країнах переслідування за ознакою статі було визнано підставою для надання статусу біженця. Урядами, міжнародним співтовариством і міжнародними організаціями, зокрема Організацією Об'єднаних Націй, визнається, що жінки й чоловіки по-різному переживають гуманітарні надзвичайні ситуації та що необхідно впроваджувати більш цілісний підхід із надання підтримки жінкам із числа біженців та переміщених осіб, включаючи тих, які постраждали від різних форм насильства, у тому числі від образ на гендерній основі, для забезпечення рівного доступу до належного й адекватного продовольства і харчування, чистої води, безпечних санітар-

них умов, житла, освіти, соціальних послуг та обслуговування у сфері охорони здоров'я, у тому числі охорони репродуктивного здоров'я і материнства. Усе більше визнається необхідність включення гендерних аспектів у планування, розробку і здійснення заходів щодо надання гуманітарної допомоги та виділення відповідних коштів. Установи із забезпечення гуманітарної допомоги та громадські організації, включаючи неурядові організації, відіграють усе важливішу роль у наданні гуманітарної допомоги, а також, у разі необхідності, в розробці й здійсненні програм із задоволення потреб жінок і дівчат, включаючи біженців і переселенців із числа жінок і дівчат, що змушені були змінити місце проживання, в умовах надзвичайних ситуацій та конфліктів, а також ситуацій, що склалися після виникнення таких конфліктів.

16. *Проблеми.* Питання миру нерозривно пов'язане з рівноправністю між чоловіками і жінками та розвитком. Збройні й інші види конфліктів, війни, колоніальне й інше іноземне панування та іноземна окупація, а також тероризм усе ще залишаються серйозними перешкодами на шляху поліпшення становища жінок. Особливо негативні наслідки з огляду на гендерну рівність і права жінок мають терористичні напади на цивільне населення, у тому числі на жінок і дітей, а також переселення людей, набір на військову службу дітей державними або недержавними установами, що мають місце під час збройних конфліктів та здійснюються із порушенням норм національного й міжнародного права. Збройні конфлікти спричиняють і обумовлюють збільшення кількості жінок-одиначок, які опікуються сім'ями самостійно, без участі чоловіків, і внаслідок цього, у багатьох випадках опиняються поза межею бідності. Серйозну проблему являє собою недостатнє представництво жінок на всіх рівнях та керівних і представницьких посадах, таких, як посланці і спеціальні представники Генерального секретаря із заходів, спрямованих на підтримку миру, побудову мирного суспільства, примирення і відновлення в постконфліктний період, а також відсутність урахування гендерного фактора у вищезазначених питаннях. Поки що не виділяється достатня кількість коштів і не здійснюється належним чином їх розподіл із метою підтримки зростаючої кількості біженців, якими є, головним чином, жінки й діти. Особливо це стосується тих країн, що розвиваються, і котрі приймають велику кількість біженців, причому зазвичай їх кількість зростає швидше, ніж обсяг міжнародної допомоги. Зростає число переселенців, що змушені були змінити місце проживання, та необхідність забезпечення їхніх потреб, зокрема потреб жінок і дітей, все ще становлять подвійний тягар для вищезазначених країн та їх фінансових ресурсів. Залишається актуальною і проблема недостатньої підготовки персоналу, що займається задоволенням потреб жінок у ситуаціях збройних конфліктів або тих жінок, що є біженцями, наприклад, недостатня кількість конкретних програм, спрямованих на навчання такої діяльності, надання психологічної підтримки і лікування жінок від травм.
17. Надмірні "військові витрати", включаючи такі як глобальні військові витрати, торгівля зброєю і капіталовкладення у виробництво зброї, пов'язане з національною безпекою, поглинають наявні кошти, які могли б бути використані з метою соціально-економічного розвитку, зокрема для поліпшення становища жінок. У декількох країнах економічні санкції стали причиною негативних соціальних і гуманітарних наслідків для цивільного населення, в т.ч. для жінок і дітей.
18. У деяких країнах на становище жінок негативно впливають односторонні заходи, що не відповідають міжнародному праву та Статуту Організації Об'єднаних Націй, і які створюють перешкоди для торговельних відносин між державами, заважають повноцінним досягненням у соціально-економічному розвитку і ставлять під загрозу благополуччя населення вищезгаданих країн, що особливо позначається на жінках і дітях.
19. Усе ще мають місце порушення прав людини стосовно жінок у ситуаціях збройного конфлікту, що є порушенням основних міжнародних принципів і норм у сфері прав людини і міжнародного гуманітарного права. Зростає кількість випадків усіх форм насильства щодо жінок, у тому числі сексуального рабства, зґвалтування, систематичного зґвалтування, сексуальних збочень і насильницької вагітності у ситуаціях збройного конфлікту. Переселення, що ускладнюється втратою будинку і майна, бідністю, руйнуванням родини і розлукою, а також інші наслідки збройного конфлікту вкрай негативно позначаються на населенні, особливо жінках і дітях. Дівчат вербують або викрадають в умовах збройного конфлікту, зокрема, в якості "комбатантів", сексуальних рабинь або домашньої прислуги, порушуючи при цьому міжнародне право.

Ф. Жінки й економіка

20. *Досягнення.* Більшу кількість жінок залучено до ринку праці і подальшої виробничої діяльності в умовах економічної самостійності. Деякі уряди внесли на розгляд ряд пропозицій, що стосуються економічних і соціальних прав жінок, надання їм рівного доступу до економічних ресурсів і працевлаштування. До таких заходів також належать ратифікація міжнародних конвенцій щодо праці, прийняття або зміцнення законодавства з метою забезпечення його сумісності з цими конвенціями. Зростає розуміння необхідності полегшення поєднання виробничих і домашніх обов'яз-

ків і позитивний вплив таких заходів, як надання батькам відпустки в зв'язку з вагітністю та пологами/відпустки по догляду за дітьми і надання послуг і виплати допомоги по догляду за дітьми і членами родини. Деякі уряди прийняли постанови, спрямовані на боротьбу з дискримінацією і зловживаннями на робочих місцях, а також стосовно забезпечення здорових умов праці, і створили механізми фінансування, покликані підвищити роль жінок у сферах підприємництва, освіти і підготовки, включаючи оволодіння науково-технічними знаннями, і у прийнятті рішень. Проведено дослідження з аналізу перешкод на шляху розширення економічних прав і можливостей жінок, включаючи взаємозв'язок між оплачуваною і неоплачуваною працею; розробляються механізми надання допомоги в проведенні такої оцінки.

21. *Проблеми.* Важливість урахування гендерних питань у розробці макроекономічної політики все ще не одержала широкого визнання. Багато жінок продовжують працювати у сільських районах і неформальному секторі економіки тільки для того, щоб прогодувати себе, а також у сфері послуг, одержуючи низький прибуток, практично без будь-яких гарантій зайнятості або соціального забезпечення. Значна кількість жінок, що мають таку ж кваліфікацію і досвід, що й чоловіки, одержують менший прибуток і мають менше можливостей для просування по службі в офіційному секторі. Дотепер цілком не реалізований принцип рівної платні жінкам і чоловікам за однаковою та рівноцінну працю. Актуальними залишаються такі питання, як дискримінація за ознакою статі при прийнятті на роботу і просуванні по службі, та дискримінація, пов'язана з вагітністю, а також така, що виражається в проведенні обстеження на предмет вагітності, й сексуальні домагання на роботі. У деяких країнах у національному законодавстві за жінками, як і раніше, не визнається повних і рівних прав на володіння землею й іншим майном, у тому числі на основі права спадкування. Усе ще існує багато труднощів на шляху жінок до професійного росту внаслідок відсутності відповідних структур і заходів, що забезпечують урахування питань материнства та сімейних обов'язків. У деяких випадках існуючі гендерні стереотипи призводять до ослаблення статусу працюючих жінок і чоловіків, що мають малолітніх дітей, і недостатнього стимулювання чоловіків до суміщення професійних і сімейних обов'язків. Ці труднощі загострюються відсутністю політичних розробок у сфері організації праці, які б забезпечували урахування інтересів родини. Як і раніше, недостатньо активно ведеться робота зі створення ефективних механізмів застосування законодавства та його практичної підтримки. Поєднання в рамках родин, домашніх господарств і громад оплачуваної і неоплачуваної домашньої праці призводить до того, що на жінок лягає непропорційно важкий тягар, оскільки турботи та обов'язки розподіляються між чоловіками й жінками нерівномірно. Основну частину неоплачуваної праці також, як і раніше, виконують жінки.

G. Участь жінок у роботі органів управління і в процесі прийняття рішень

22. *Досягнення.* Усе ширше визнається важливе значення забезпечення всебічної участі жінок у роботі органів управління і в процесі прийняття рішень на всіх рівнях і на усіх форумах, включаючи міжурядові, урядові й неурядові сектори. У ряді країн жінки домоглися також більш високого становища в таких організаційних і політичних структурах, що дає можливість усім жінкам брати участь у всіх сферах прийняття політичних рішень.
23. *Проблеми.* Хоча необхідність забезпечення збалансованого представництва чоловіків і жінок у директивних органах на всіх рівнях одержала загальне визнання, як і раніше, існує розрив між їх юридичною і фактичною рівністю. Незважаючи на значний прогрес у забезпеченні юридичної і фактичної рівноправності жінок і чоловіків, після четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок, що відбулася в 1995 році, фактичне представництво жінок у вищих керівних національних і міжнародних органах істотно не змінилося, і значно менша кількість жінок порівняно з чоловіками у директивних органах в усіх галузях, включаючи політику, механізми запобігання і врегулювання конфліктів, економіку, навколишнє середовище і засоби масової інформації, перешкоджає урахуванню гендерної проблематики в цих життєво важливих сферах впливу. Серед законодавців, міністрів і заступників міністрів, так само як і на вищих рівнях корпоративного сектора й в інших економічних і соціальних установах жінок, як і раніше, менш ніж чоловіків. Роль, що відводиться традиційно жінкам, обмежує їх можливості в плані вибору освіти і професії і змушує жінок нести на собі тягар домашніх обов'язків. Здійсненню ініціатив і програм, покликаних розширити участь жінок у процесі прийняття рішень, заважають брак людських і фінансових ресурсів для професійної підготовки і навчання навичкам участі в політичному житті; відсутність коректних уявлень про роль жінок у суспільстві, недостатнє, в ряді випадків, усвідомлення необхідності участі жінок у процесі прийняття рішень; невідповідність обраних посадових осіб і політичних партій, що займаються впровадженням рівності між чоловіками і жінками і залученням жінок до суспільного життя; недостатнє розуміння в суспільстві важливості забезпечення збалансованого представництва жінок і чоловіків на керівних посадах; небажання чоловіків ділитися владою; відсутність достатнього прагнення до налагодження діалогу і співробітництва з жіночими неурядовими організаціями.

ми, а також відсутність належних організаційних і політичних структур, що дають змогу усім жінкам брати участь у всіх сферах прийняття політичних рішень.

Н. Інституційні механізми для поліпшення становища жінок

24. *Досягнення.* Були створені чи зміцнені національні механізми, що одержали визнання як інституційні каталізатори забезпечення гендерної рівності, актуалізації гендерної проблематики і контролю за впровадженням у життя Платформи дій і, у багатьох випадках, Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. У багатьох країнах досягнутий прогрес у плані визнання ролі, статусу, компетенції та координації діяльності цих механізмів. Актуалізація гендерної проблематики одержала широке визнання як стратегія підвищення ефективності традиційної політики заохочення гендерної рівності. Метою цієї стратегії є включення гендерних перспектив в усі законопроекти, напрямки політики, програми і проекти. Вищезгадані механізми, незважаючи на обмеженість наявних у їхньому розпорядженні коштів, значною мірою сприяли зростанню кількості людей, що займаються дослідженнями у сфері гендерних питань, а також активізації зусиль із збору й поширенню даних, що класифікують населення за статтю та віком, складанню і поширенню досліджень і документації з урахуванням гендерних питань. У рамках системи Організації Об'єднаних Націй був досягнутий значний прогрес у справі актуалізації гендерної проблематики, у тому числі за допомогою розвитку належних інструментів і створення координаційних центрів з гендерних питань.
25. *Проблеми.* У ряді країн існують такі проблеми у впровадженні національних механізмів, як брак фінансових і людських ресурсів та відсутність політичного сприяння. Неадекватне розуміння гендерної рівноправності та недостатня актуалізація гендерної проблематики в рамках державних структур, а також існування гендерних стереотипів і дискримінації, колізія державних пріоритетів і, в деяких країнах, неясність мандатів, маргіналізоване становище у національних державних структурах, відсутність у багатьох сферах даних, дезагредованих за статевими й віковими ознаками, та неадекватне застосування методів оцінки прогресу, а також недостатній обсяг повноважень і тісний зв'язок з громадськістю тільки загострюють вищезазначені проблеми. Діяльність національних механізмів ускладнюється також структурними проблемами та проблемами координації дій у рамках державних установ і між ними.

І. Права людини щодо жінок

26. *Досягнення.* Були здійснені правові реформи, спрямовані на заборону усіх форм дискримінації; із цивільного, карного й приватного статусу законодавства, що регулює шлюбні та сімейні відносини, вилучені дискримінаційні положення; крім того, реформи, що охоплюють питання, пов'язані з усіма формами насильства, майнові права жінок і їх права власності, а також політичні права жінок, право на працю та зайнятість. Вжито заходів для забезпечення реалізації жінками їх прав людини шляхом створення сприятливих умов, включаючи заходи у сфері політики, удосконалено правоохоронні та наглядові механізми і проведено кампанії із поширення юридичної грамотності й інформованості на всіх рівнях. Сто шістьдесят п'ять країн ратифікували Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок або приєдналися до неї. Впровадженню її у повному обсязі сприяє Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок. На п'ятдесят четвертій сесії Генеральною Асамблеєю прийнято Факультативний протокол до цієї Конвенції, що надало можливість тим жінкам, які вважають, що вони стали жертвами порушення державою-учасницею будь-якого з прав, передбачених Конвенцією, звертатися зі скаргами в Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок, а неурядові організації сприяли розв'язанню вищезазначених питань шляхом підвищення ступеня інформованості про її положення і мобілізації підтримки на користь її прийняття. Жіночі неурядові організації також вносять вклад у підвищення інформованості про те, що права жінок є правами людини. Вони також сприяли урахуванню гендерної проблематики при розробці Римського статуту Міжнародного карного суду. Також Організацією Об'єднаних Націй та Управлінням Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини і Комісією з прав людини був досягнутий прогрес у сфері прав людини, що застосовуються до жінок, та розв'язанні гендерних питань.
27. *Проблеми.* Дискримінація за ознакою статі і всі інші форми дискримінації, зокрема, расизм, расова дискримінація, ксенофобія і пов'язана з ними нетерпимість, як і раніше, створюють погрозу здійсненню жінками своїх основних свобод і прав людини. Під час збройних конфліктів та іноземної окупації, права людини, що застосовуються до жінок, порушуються в широких масштабах. Хоча Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок ратифікована рядом країн, все ще не досягнута мета її загальної ратифікації до 2000 року, і, як і раніше, до Конвенції заявлено велику кількість поправок. Рoste визнання необхідності забезпечити рівноправність статей, однак перед багатьма країнами постають труднощі, пов'язані з усебічним здійсненням положень Конвенції. Залишається актуальним питання дискримінуючого законодавства, а також

негативної традиційної практики та стереотипного уявлення про жінок і чоловіків. Сімейний, цивільний і кримінальний кодекси, так само як і трудове законодавство, все ще не повною мірою відображають гендерні перспективи. Законодавчі і нормативні пробіли, а також неналежне застосування і дотримання законодавства і постанов де-юре і де-факто сприяють нерівноправності й дискримінації, а в деяких випадках було прийнято нові закони, що носять дискримінаційний характер стосовно жінок. У багатьох країнах жінки мають обмежений доступ до системи правосуддя в зв'язку з необізнаністю, низьким рівнем юридичної грамотності й відсутністю інформації та необхідних ресурсів, байдужим і тенденційним ставленням співробітників правоохоронних і судових органів до проблем жінок та цінності людського життя, їх некомпетентністю в питаннях прав та гідності людини стосовно жінок. Недостатньо уваги приділяється репродуктивним правам жінок і дівчат, а також факторам, що перешкоджають усебічному здійсненню ними таких прав, що охоплюють права людини, обговорені в пункті 95 Пекінської платформи дій. Перед жінками й дівчатами все ще постають труднощі, пов'язані із здійсненням правосуддя та прав людини внаслідок таких факторів, як їх расова приналежність, вік, мова, етнічне походження, культура, релігія, інвалідність або соціально-економічний статус, або внаслідок того, що вони відносяться до корінних жителів, іммігрантів, переміщених осіб або біженців.

Ж. Жінки і засоби масової інформації

28. Досягнення. Створення жіночих засобів масової інформації на місцевому, національному та міжнародному рівнях, робота яких пов'язана з висвітленням проблем жінок, сприяло поширенню інформації у глобальних масштабах, обміну думками і підтримці діяльності жіночих груп, що діють у засобах масової інформації. Розвиток інформаційних і комунікаційних технологій, особливо системи Інтернет, сприяє взаємодії, спрямованій на розширення можливостей жінок і дівчат, що дозволяє усе більшій кількості жінок брати участь в обміні знаннями й інформацією та в електронній комерційній діяльності. Збільшилася кількість жіночих організацій і програм у сфері засобів масової інформації, що сприяє досягненню цілей розширення участі жінок і створенню їх позитивного іміджу в засобах масової інформації. Досягнуто прогрес у боротьбі з негативним висвітленням жіночих питань завдяки прийняттю професійних керівних принципів і добровільних кодексів поведінки, що заохочують неупереджене відображення вищезазначених питань і використання в програмах засобів масової інформації мови (термінології), яка є недискримінаційною по відношенню до жінок.

29. Проблеми. У деяких випадках масштаби поширення негативних і не відповідних дійсності уявлень про жінок і/або їхніх зображень, що ганьблять їх, включаючи порнографію і стереотипні образи у різних формах, використовуючи при цьому нові комунікаційні технології, збільшилися, а в засобах масової інформації все ще зберігається упереджене ставлення до жінок. Бідність, відсутність доступу і можливостей, безграмотність, комп'ютерна неграмотність і мовний бар'єр не дають можливості деяким жінкам використовувати інформаційні і комунікаційні технології, включаючи Інтернет. Рівень розвитку інфраструктури системи Інтернет та її доступності досить обмежений, особливо в країнах, що розвиваються, і насамперед для жінок.

К. Жінки і навколишнє середовище

30. Досягнення. Жіноча проблематика включена в деякі національні природоохоронні стратегії та програми. Визнаючи наявність зв'язку між рівноправністю чоловіків і жінок, викорененням бідності, стійким розвитком і охороною навколишнього середовища, уряди передбачають у своїх стратегіях розвитку види діяльності для жінок що приносять їм прибуток, а також професійну підготовку у сфері раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища. Почалося здійснення проектів із захисту й використання традиційних екологічних знань жінок, включаючи традиційні екологічні знання жінок із числа корінного населення, у справі освоєння природних ресурсів і для збереження біологічного розмаїття.

31. Проблеми. Як і раніше, відсутнє розуміння громадськістю небезпеки екологічних ризиків, що загрожують жінкам, і позитивного впливу рівноправності статей на охорону навколишнього середовища. Обмежений доступ жінок до придбання технічних навичок, ресурсів і інформації, зокрема у країнах, що розвиваються, з причини, поряд з іншим, нерівності між чоловіками та жінками, перешкоджає ефективній участі жінок у процесі прийняття рішень у сфері бережного природокористування, у тому числі на міжнародному рівні. Кількість досліджень, заходів, цілеспрямованих стратегій і ступінь інформованості громадськості щодо різних впливів та наслідків екологічних проблем, що торкаються і жінок, і чоловіків, залишається недостатньою. Дійові рішення екологічних проблем, включаючи погіршення стану навколишнього середовища, повинні сприяти викорененню їх причини, в т.ч. таких, як іноземна окупація. В екологічній політиці і програмах не враховуються гендерні аспекти, а також роль і внесок жінок у забезпечення екологічної стабільності.

L. Дівчата

- 32. Досягнення.** Визначний прогрес досягнуто у сфері початкової і, у меншій мірі, середньої та вищої освіти дівчат завдяки створенню в школах середовища з урахуванням потреб дівчат, удосконаленню інфраструктури системи освіти та показників зарахування й таких, що необхідні для продовження навчання, механізмів підтримки вагітних підлітків і неповнолітніх матерів, розширенню можливостей для неформальної освіти і збільшенню відвідуваності занять з науково-технічним спрямуванням. Більше уваги приділяється здоров'ю дівчат, включаючи статеве та репродуктивне здоров'я підлітків. Збільшилося число країн, котрі прийняли законодавство, яке забороняє операції на жіночих статевих органах, що призводить до каліцтва, і передбачає більш суворе покарання для осіб, що займаються розтлінням дівчат, торгівлею і всіма іншими формами їх експлуатації, у тому числі в комерційних цілях. Одним з недавніх досягнень стало прийняття Генеральною Асамблеєю на п'ятдесят четвертій сесії Факультативних протоколів до Конвенції про права дитини, що стосуються участі дітей у збройних конфліктах і торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії.
- 33. Проблеми.** Бідність, дискримінаційне ставлення до жінок і дівчат, негативні звичаєві упередження і практика стосовно дівчаток, а також негативні стереотипні уявлення про дівчаток і хлопчиків, що обмежують потенційні можливості дівчаток, недостатня інформованість про особливе становище дівчаток, дитяча праця і важкий тягар, що несуть дівчата щодо виконання домашніх обов'язків, недостатнє їх харчування і доступ до медичних послуг, а також відсутність коштів, що у багатьох випадках перешкоджає отриманню та завершенню освіти й навчальної підготовки, обмежує можливості та шанси дівчат у досягненні самозабезпечення, надбанні впевненості й незалежного статусу в майбутньому дорослому житті. Малозабезпеченість, відсутність підтримки і порад з боку батьків, інформації й освіти, зловживання й усі форми експлуатації та насильства стосовно дівчат у багатьох випадках призводять до небажаної вагітності й зараження ВІЛ, результатом чого, у свою чергу, може також бути обмеження можливостей отримання освіти. Здійсненню програм в інтересах дівчат перешкоджає відсутність або недостатнє виділення фінансових коштів і людських ресурсів. Створено недостатньо національних механізмів для здійснення політики і програм в інтересах дівчат, і в деяких випадках рівень координації між відповідальними установами є невідповідним. Підвищився рівень усвідомлення підлітками потреб стосовно статевої гігієни й репродуктивного здоров'я, але необхідна інформація і послуги не надаються в достатньому обсязі. Незважаючи на досягнення прогресу у сфері правового захисту, росте число випадків сексуальних наруг над дівчатами та їх сексуальної експлуатації. Підлітки, як і раніше, не одержують необхідної освіти і послуг, які дали б їм змогу позитивно й відповідально підходити до статевої поведінки.

III. Сучасні фактори, що впливають на повне здійснення Пекінської декларації та Платформи дій

- 34.** Огляд і оцінка здійснення Пекінської декларації та Платформи дій проводилися в умовах міжнародної ситуації, що швидко змінюється. Після 1995 року деякі проблеми стали сприйматися більш гостро або по-іншому, що створює додаткові труднощі для повного й прискореного здійснення Пекінської платформи дій і забезпечення урядами, міжурядовими органами, міжнародними організаціями, приватним сектором і неурядовими організаціями, у разі необхідності, рівноправності статей, розвитку і миру. Для повного здійснення Платформи дій необхідне подальше політичне сприяння впровадженню рівноправності між чоловіками і жінками на всіх рівнях.
- 35.** Глобалізація створює нові перешкоди для виконання зобов'язань і досягнення цілей четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок. У результаті процесу глобалізації у політиці деяких країн стало приділятися більше уваги відкритості торговельної та фінансової діяльності, приватизації державних підприємств і, в багатьох випадках, скорочено державні витрати, особливо на соціальні послуги. Такі зміни ведуть до зміни структур виробництва і прискорення технічного прогресу у сфері інформації та зв'язку і впливають на життя жінок — як працюючих, так і споживачів. У цілому ряді країн, особливо в тих, що розвиваються, й найменш розвинутих країнах, ці зміни також несприятливо позначаються на житті жінок і збільшують нерівноправність. Гендерні наслідки вищезазначених змін ще не були оцінені й систематизовані. Процес глобалізації спричиняє також культурні, політичні і соціальні наслідки, що впливає на культурні цінності, стиль життя і способи спілкування, а також позначається на забезпеченні стабільного розвитку. Блага глобального економічного росту розподіляються нерівномірно, що є причиною зростання економічної нерівності, збільшення кількості жінок, що опиняються за межею бідності, посилення гендерної нерівності, у тому числі нерідко в результаті погіршення умов праці і створення небезпечного середовища праці, особливо в неформальному секторі та сільських районах. Хоча глобалізація створює для деяких жінок додаткові економічні можливості й дозволяє їм досягти

самостійності, безліч інших жінок опиняються в досить уразливому становищі і втрачають доступ до благ вищезазначеного процесу у зв'язку з поглибленням нерівноправності у межах країн та між ними. Незважаючи на те, що в багатьох країнах частка працюючих жінок підвищується, в деяких випадках проведення гендерно недостатньо виваженої економічної політики має певні негативні наслідки: збільшення показника зайнятості жінок часто не супроводжується підвищенням їх заробітної платні, просуванням по службі та поліпшенням умов праці. У багатьох випадках жінки працюють у режимі неповної зайнятості, на низькооплачуваній роботі та роботі за контрактом, без надання будь-яких гарантій та дотримання норм безпеки й гігієни праці. У багатьох країнах жінок, особливо тих, хто уперше влаштується на роботу, звільняють у першу чергу, а відновлюють на роботі в останню.

36. Збільшення різниці в економічному становищі населення у межах країн та між ними, зростання економічної взаємозалежності та залежності держав від зовнішніх факторів, фінансові кризи призвели за останні роки до зміни перспектив росту і спричинили економічну нестабільність у багатьох країнах, що має важкі наслідки для життя жінок. Ці труднощі позначилися на здатності держав надавати соціальний захист і соціальне забезпечення, а також фінансувати впровадження Платформи дій. Наслідком вищезазначених труднощів є те, що витрати на соціальний захист, соціальне забезпечення й інші види допомоги перекладаються з державного сектора на сім'ї та окремих осіб. Скорочення фінансування, пов'язаного з міжнародним співробітництвом, спричиняє подальшу маргіналізацію цілого ряду країн, що розвиваються, і країн із перехідною економікою, в яких жінки належать до найбільш вразливих верств населення. Погоджений цільовий показник загальної офіційної допомоги з метою розвитку в розмірі 0,7 відсотка від валового національного продукту розвинутих країн не був досягнутий. Внаслідок вищезазначених факторів усе більше жінок опиняються поза межею малозабезпеченості, що підриває зусилля, спрямовані на досягнення рівноправності статей. Недостатній обсяг державного фінансування змушує не тільки уряди, але й неурядові організації та приватний сектор застосовувати новаторські підходи при розподілі наявних коштів. Одним із таких нововведень є гендерна експертиза державних бюджетів, що перетворюється у важливий інструмент визначення диференційованого прибутку від витрат на поліпшення становища чоловіків і жінок, що сприяє забезпеченню справедливого використання наявних коштів. Така експертиза має найважливіше значення для сприяння рівноправності статей.
37. Вплив процесу глобалізації і програм структурної перебудови, високі витрати на сплату зовнішньої заборгованості і погіршення умов міжнародної торгівлі в деяких країнах, що розвиваються, призвели до загострення існуючих перешкод на шляху до розвитку, збільшення кількості жінок поза межею малозабезпеченості. Негативні наслідки програм структурної перебудови, обумовлені їх неправильною розробкою і проведенням, продовжують лягати непомірним тягарем на плечі жінок, зокрема в результаті скорочення виділення бюджетних коштів на основні соціальні послуги, включаючи освіту й охорону здоров'я.
38. Набуває ширшого визнання той факт, що зростаючий борговий тягар, який несе більшість країн, які розвиваються, є нестерпним і однією з головних перешкод на шляху до досягнення прогресу в справі стабільного розвитку, орієнтованого на людину та підвищення життєвого рівня. Виснажливий тягар сплати боргу серйозно підриває здатність багатьох країн, що розвиваються, а також країн із перехідною економікою сприяти соціальному розвитку і надавати основні послуги, а також позначається на всебічному впровадженні Платформи дій.
39. У країнах із перехідною економікою жінки несуть на собі велику частину тягаря, обумовленого економічною перебудовою, і в періоди спаду першими втрачають роботу. Їх витісняють із секторів із високими темпами росту. Перед жінками в цих країнах на даний час постають такі проблеми, як втрата послуг по догляду за дітьми через ліквідацію або приватизацію державних робочих місць, зростання потреб по догляду за старими при відсутності відповідних послуг, нерівний доступ до професійної підготовки, необхідної для пошуку роботи, і також до засобів виробництва для створення або розширення комерційних підприємств.
40. На основі досягнень науки і техніки, що є основними компонентами розвитку, змінюються структури виробництва, забезпечується створення посад і нових посадових класифікацій та видів трудової діяльності і також закладається суспільство, засадою якого є знання. Технологічні перетворення здатні відкрити нові можливості для всіх жінок у всіх областях, якщо вони мають рівний з чоловіками доступ і адекватну професійну підготовку. Жінки повинні також активно брати участь у визначенні, плануванні, розробці, здійсненні та гендерній оцінці політики, пов'язаної з вищезгаданими перетвореннями. Багато жінок в усьому світі ще мають освоїти використання цих нових комунікаційних технологій для встановлення контактів, проведення пропагандистської діяльності, обміну інформацією, ведення підприємницької та освітньої діяльності, для роботи із засобами масової інформації та здійснення ініціатив у сфері електронної торгівлі. Наприклад, мільйони найбільш вразливих жінок і чоловіків в усьому світі все ще не мають доступу до досягнень

науки й техніки та пов'язаних із ними благ, і їх некомпетентність у цій новій сфері на даний момент позбавляє їх тих можливостей, що вона надає.

41. Змінюється структура міграційних потоків робочої сили. Жінки й дівчата все частіше стають учасницями внутрішньої, регіональної та міжнародної міграції робочої сили для виконання різних функцій, займаючись насамперед сільськогосподарською та побутовою працею і деякими формами розважальної діяльності. Хоча таке становище створює для них додаткові можливості з точки зору заробітку та самозабезпечення, вищезгадані жінки й дівчата, зокрема незаможні, неосвічені, некваліфіковані і/або невраховані мігранти, стикаються при цьому зі складними умовами праці, підвищеним ризиком для здоров'я, а також ризиком стати предметом торгівлі, жертвою економічної та сексуальної експлуатації, расизму, расової дискримінації, ксенофобії й інших форм зловживань, що заважає їм користуватися правами людини, а в деяких випадках має місце пряме порушення прав людини.
42. Загальновизнано, що уряди несуть першочергову відповідальність за розробку і здійснення політики, спрямованої на досягнення гендерної рівності, поряд з цим партнерські відносини між урядами і різними громадськими установами отримують усе більш широке визнання як важливий механізм для досягнення цієї мети. Вірогідно будуть розроблятися додаткові новаторські підходи з метою сприяння цьому співробітництву.
43. У деяких країнах існуючі демографічні тенденції свідчать про те, що зниження темпів народжуваності, збільшення середньої тривалості життя і зниження рівня смертності викликають старіння населення, а збільшення показників хронічних захворювань має певні наслідки для систем надання медичних послуг і витрат на медичне обслуговування та систем неформального обслуговування і проведення досліджень. У зв'язку з різницею у середній тривалості життя чоловіків і жінок значно зросла чисельність самотніх жінок похилого віку, що найчастіше веде до їх соціальної ізоляції і спричинює специфічні проблеми в соціальній сфері. Суспільство може значно виграти від використання знань і життєвого досвіду жінок похилого віку. З іншого боку, нинішнє покоління молодих людей є найчисленнішим в історії. Однак особливі потреби, що виникають у дівчат підліткового і юнацького віку, вимагають підвищеної уваги.
44. Швидке поширення пандемії ВІЛ/СНІДу, особливо у країнах, що розвиваються, вкрай негативно впливає на становище жінок. Однією з необхідних умов її профілактики є відповідальна поведінка і забезпечення гендерної рівності. Існує також необхідність у розробці більш ефективних стратегій для забезпечення жінкам прав і можливостей здійснювати контроль над проблемами, пов'язаними з їх сексуальністю, та вільно й відповідально приймати рішення з цих питань, захищати себе від високого ризику і безвідповідальної поведінки, що веде до поширення інфекцій, які передаються статевим шляхом, включаючи ВІЛ/СНІД, і спонукати чоловіків керуватися міркуваннями відповідальності, безпеки і поваги, а також забезпечувати рівноправність статей. ВІЛ/СНІД являє собою нагальну проблему, пов'язану з охороною здоров'я населення; його поширення випереджає запобіжні зусилля й у багатьох країнах зводить нанівець завойовані важкою працею успіхи у сфері розвитку. Тягар догляду за інфікованими ВІЛ/СНІДом людьми й дітьми, що стали сиротами через ВІЛ/СНІД, лягає в першу чергу на жінок, оскільки наявної інфраструктури недостатньо для вирішення виникаючих проблем. ВІЛ-інфіковані жінки найчастіше страждають від дискримінації і соціальної ізоляції й нерідко стають жертвами агресії та насильства. Не приділяється достатньої уваги питанням, пов'язаним із профілактикою передачі ВІЛ від матері до дитини, грудним вигодовуванням, інформованістю й освітньою діяльністю, особливо серед молоді, стосовно запобіжної поведінки – зокрема щодо поводження, яке може призвести до високого ризику інфікування; підвищеної безпеки внутрішньовенного застосування наркотиків; роботи з групами підтримки, консультацій і добровільних перевірок, а також повідомленням партнерів, забезпеченням необхідними медичними препаратами та їх високою вартістю. У ряді країн відзначаються позитивні зрушення в боротьбі з ВІЛ/СНІДом, які свідчать про те, що серед молодих людей змінюються норми поведінки, і досвід показує, що орієнтовані на молодь освітні програми сприяють створенню більш позитивних поглядів на відносини між статями і рівноправність статей, більш пізньому початку статевого життя і зниженню ризику захворювань, що передаються статевим шляхом.
45. Зростання масштабів зловживання наркотиками і токсикоманія серед молодих жінок і дівчат як у розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються, обумовлюють необхідність активізації зусиль, спрямованих на зниження попиту і боротьбу з незаконним виробництвом, постачанням та розповсюдженням наркотиків і психотропних речовин.
46. Збільшення числа потерпілих та обсягу збитків в результаті стихійних лих привернуло увагу до неефективності й неадекватності існуючих підходів і методів втручання у випадках таких надзвичайних ситуацій, під час яких найчастіше саме на жінках, а не чоловіках лежить тягар задоволення повсякденних потреб їхніх родин. Це поглибило розуміння необхідності врахування гендер-

них проблем при розробці та здійсненні стратегій зменшення наслідків стихійних лих, їх попередження й усунення.

47. Зміна умов, за яких складаються відносини між чоловіками та жінками, а також обговорення питань рівноправності чоловіків і жінок усе частіше ведуть до перегляду ролі представників різних статей. Це також сприяє обговоренню ролей та обов'язків жінок і чоловіків стосовно забезпечення рівноправності статей на основі спільних зусиль і необхідності зміни стереотипів і традиційних уявлень щодо такого розподілу ролей, який обмежує повну реалізацію потенціалу жінок. Нагальною є необхідність збалансованого розподілу обов'язків між жінками і чоловіками щодо оплачуваної та неоплачуваної праці. Нездатність визнати превалюючі обсяги і дати кількісну оцінку неоплачуваної праці жінок, що найчастіше не враховується в системі національного обліку, означає, що повний внесок жінок у суспільний і економічний розвиток є недооціненим і заниженим. Поки зберігається нерівноправність у розподілі турбот і обов'язків між чоловіками і жінками, суміщення оплачуваної праці із сімейними обов'язками буде, як і раніше, лягати на жінок непропорційно важким тягарем порівняно з чоловіками.

IV. Дії й ініціативи, спрямовані на подолання перешкод і забезпечення всебічного та прискореного здійснення Пекінської платформи дій

48. Спираючись на оцінку прогресу, як це викладено вище у розділі II, і який був досягнутий протягом п'яти років після четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок, у здійсненні Пекінської декларації і Платформи дій, і з огляду на існуючі проблеми, що викладені в розділі III, і котрі негативно позначаються на її повній реалізації, уряди знову заявляють про свою відданість Пекінській декларації і Платформі дій, а також курсові на здійснення подальших дій і ініціатив, що дають змогу долати перешкоди і вирішувати проблеми. Уряди, продовжуючи вживати заходи, спрямовані на досягнення цілей Платформи дій, і розпочинаючи додаткові кроки в цьому напрямку, визнають, що усі права людини – цивільні, культурні, економічні, політичні й соціальні, включаючи право на розвиток, – є загальними, неподільними, взаємозалежними і мають нагальне значення для досягнення рівноправності статей, розвитку і миру в XXI столітті.
49. Установам Організації Об'єднаних Націй і брет-тон-вудським установам, а також Всесвітній торговельній організації, іншим міжнародним і регіональним міжурядовим органам, парламентам і цивільному суспільству, включаючи приватний сектор і неурядові організації, профспілкам і іншим зацікавленим сторонам пропонується підтримати зусилля урядів і, у відповідних випадках, самостійно розробляти програми, що підтримають вищезазначені зусилля з метою забезпечення повного й ефективного здійснення Платформи дій.
50. Уряди і міжурядові організації визнають внесок і допоміжну роль неурядових організацій, при повній повазі до їх самостійності, у забезпеченні ефективного здійснення Платформи дій, і те, що їм слід продовжувати зміцнення партнерства з неурядовими організаціями, особливо з жіночими організаціями, у справі підтримки ефективного здійснення Платформи дій і подальшої діяльності у зв'язку з її впровадженням.
51. Як показав досвід, мети рівноправності статей можна цілком досягти тільки в умовах переосмислення відносин між різними зацікавленими сторонами на всіх рівнях. Для сприяння здійсненню цієї мети необхідна повна дійова участь жінок, яка буде здійснюватися на основі рівноправності в усіх сферах життя суспільства.
52. Досвід свідчить про те, що для досягнення рівності статей і розширення прав і можливостей жінок необхідно подолати нерівноправність між чоловіками та жінками, дівчатами і юнаками та забезпечити їх рівність у правах, обов'язках, можливостях і шансах. Принцип рівноправності статей припускає, що специфічні інтереси, проблеми, досвід і пріоритети як чоловіків, так і жінок є невід'ємним елементом діяльності з розробки, здійснення, національного моніторингу, відстеження й оцінки, у тому числі, на міжнародному рівні, комплексних заходів в усіх сферах.
53. Прийнявши Платформу дій, уряди й міжнародне співтовариство погодили загальні завдання в сфері розвитку, в основі яких лежать принципи рівноправності чоловіків та жінок й розширення прав і можливостей жінок. Зусилля, спрямовані на залучення жінок до процесу розвитку, розширюються, і в цих умовах необхідно поєднувати особливу увагу до становища жінок і їх основних потреб із цілісним підходом, що спирається на рівноправність і партнерство, захист та сприяння здійсненню всіх основних свобод і прав людини. Необхідно розробляти політику і програми, спрямовані на стабільний розвиток з метою забезпечення суспільного добробуту, благополуччя людей, гарантованих засобів до існування і належних заходів соціального захисту, включаючи механізми соціальних гарантій, зміцнення систем підтримки родини, забезпечення рівного доступу до фінансових коштів і економічних ресурсів і контролю над ними, ліквідацію зростаючих і непомірно

широких масштабів малозабезпеченості серед жінок. У будь-якій економічній політиці і всіх економічних установах, у тому числі тих, що відповідають за розподіл коштів, необхідно враховувати гендерні аспекти, з метою забезпечення рівноправного розподілу дивідендів розвитку.

54. З огляду на становище жінок, що залишаються поза межею малозабезпеченості і умови життя яких погіршуються, у багатьох країнах, а насамперед у тих, що розвиваються, вкрай важливо, враховуючи гендерні питання, продовжувати аналізувати, модифікувати й здійснювати комплексні макроекономічну та соціальну політику і програми, у тому числі такі, що стосуються проблем структурної перебудови й зовнішньої заборгованості, з метою забезпечення загального і рівного доступу до соціальних послуг, у першу чергу, до отримання освіти і якісного медичного обслуговування за доступними цінами, а також рівного доступу до економічних ресурсів і контролю над ними.
55. Необхідно активніше працювати над наданням рівного доступу до освіти, охорони здоров'я і соціальних послуг і забезпеченням прав жінок і дівчат на отримання освіти, а також над досягненням найвищого рівня фізичного та психічного здоров'я і благополуччя протягом усього життя, і з метою надання адекватної, недорогої й загальнодоступної медичної допомоги й обслуговування, включаючи послуги з охорони сексуального і репродуктивного здоров'я, особливо в урахуванням пандемії ВІЛ/СНІДу здійснення вищезазначеної діяльності також необхідне у зв'язку зі зростанням частки жінок похилого віку.
56. Оскільки більшість жінок у світі займається натуральним господарством і користується ресурсами навколишнього середовища, у діяльності зі збереження та використання таких ресурсів необхідно визнавати і враховувати знання та пріоритети жінок для забезпечення збереження. Необхідністю є створення програм й інфраструктури для ефективного подолання наслідків стихійних лих і надзвичайних ситуацій, що загрожують навколишньому середовищу, забезпечення засобів існування, а також для вирішення елементарних завдань повсякденного життя з урахуванням гендерного аспекту.
57. Життєзабезпечення населення в державах з обмеженими ресурсами або їх дефіцитом, включаючи малі острівні держави, що розвиваються, значною мірою залежить від збереження та захисту навколишнього середовища. Варто визнавати традиційні знання і практичні навички жінок у справі бережного використання біологічного розмаїття.
58. Політична воля та рішучість на всіх рівнях мають найважливіше значення для забезпечення урахування гендерного аспекту при прийнятті й реалізації глобальних стратегій, що мають практичну спрямованість, у всіх областях. Настановчі зобов'язання необхідні для подальшої розробки необхідних структур, що забезпечують жінкам рівний доступ до економічних і фінансових ресурсів, професійної підготовки, послуг і установ, контроль над ними, а також участь у процесі прийняття рішень і сферах управління. Процеси формування політики вимагають партнерства між жінками та чоловіками на всіх рівнях. Крім того, необхідно активно залучати і спонукувати жінок, чоловіків і молодь до різнобічної діяльності, спрямованої на досягнення цілей, поставлених у Платформі дій, а також на її здійснення.
59. Насильство проти жінок і дівчат є однією з основних перешкод на шляху до досягнення цілей рівноправності чоловіків і жінок, розвитку і миру. Насильство проти жінок порушує їх основні свободи і права людини та ускладнює або підриває їх реалізацію. Насильство за ознакою статі, зокрема, побиття й інше побутове насильство, сексуальна жорстокість, сексуальне рабство й експлуатація та міжнародна торгівля жінками й дітьми, примус до проституції й сексуальні домагання, а також насильство щодо жінок через забобони, насильство на основі расизму і пов'язане з расовою дискримінацією, ксенофобією, етнічним переслідуванням, збройними конфліктами, іноземною окупацією, релігійним і антирелігійним екстремізмом і тероризмом, несумісне з гідністю і цінністю людської особистості, і з ним необхідно боротися і ліквідувати його.
60. Жінки відіграють найважливішу роль у сім'ї. Сім'я є первинним осередком суспільства й істотним фактором соціальної згуртованості, інтеграції й повинна зміцнюватися в такій якості. Недостатня підтримка жінок і недостатній захист і підтримка їх родин позначаються на суспільстві в цілому та підривають зусилля, спрямовані на досягнення гендерної рівності. У різних культурних, політичних і соціальних системах існують різні форми родин, і права, можливості та обов'язки членів родини повинні поважатися. Соціальному й економічному внескові жінок у забезпечення благополуччя родини та соціальної значущості материнства і батьківства, як і раніше, приділяється недостатньо уваги. Материнство і батьківство та роль батьків і опікунів у родині й у вихованні дітей і важливе значення всіх членів родини для її благополуччя повинні визнаватися і не бути підставою для дискримінації. Жінки також продовжують нести непомірно важкий тягар домашніх обов'язків і обов'язків із догляду за дітьми, хворими і старими. Такий дисбаланс необхідно послідовно усувати з використанням відповідної політики та програм, зокрема, орієн-

тованих на поширення гендерних знань, а у відповідних випадках — за допомогою законодавства. Досягнення повного партнерства як у суспільній, так і в приватній сферах життя неможливе без рівного розподілу трудових і сімейних обов'язків між чоловіками й жінками.

61. Створення ефективних національних механізмів, спрямованих на поліпшення становища жінок і утвердження рівноправності статей вимагає прояву політичної волі на найвищому рівні й залучення всіх необхідних людських і фінансових ресурсів, щоб ініціювати, рекомендувати і полегшити розробку, прийняття та контроль за виконанням політичного курсу, законів, програм і заходів для створення потенціалу для розширення прав і можливостей жінок і здійснення ролі катализатора, що сприяє відкритому публічному діалогові з проблеми забезпечення гендерної рівності як одного із суспільних завдань. Це дозволило б їм сприяти поліпшенню становища жінок і актуалізації гендерної проблематики в рамках політики і програм у всіх областях, відігравати пропагандистську роль і забезпечувати рівний доступ до всіх установ і ресурсів, а також створювати умови для сприяння росту потенціалу жінок у всіх секторах. Реформи, необхідні для розв'язання завдань в умовах, що змінюються, мають дуже важливе значення для забезпечення рівного доступу жінок до установ і організацій. Організаційні та концептуальні зміни є стратегічним і важливим аспектом створення сприятливих умов для здійснення Платформи дій.
62. Програмну підтримку з метою розширення можливостей, потенціалу і масштабів діяльності жінок необхідно здійснювати на двох рівнях: з одного боку, на рівні програм, спрямованих на задоволення як базових, так і особливих потреб жінок у сфері створення потенціалу, організаційного будівництва і розширення прав і можливостей; і, з іншого боку, на рівні актуалізації гендерних питань у рамках усіх заходів щодо розробки та здійснення програм. Особливе значення має розробка програм у нових областях із метою вирішення поточних завдань щодо досягнення рівності статей.
63. Дівчата й жінки різного віку з будь-якою формою інвалідності найчастіше відносяться до найбільш уразливих і незахищених верств суспільства. Таким чином, при розробці політики і програм необхідно завжди враховувати і вирішувати проблеми, що хвилюють цих дівчат та жінок. Залучення їх до основного руслу розвитку вимагає здійснення особливих заходів на всіх рівнях.
64. Розробка ефективних і скоординованих планів і програм щодо повної реалізації Платформи дій вимагає точних даних про становище жінок і дівчат, а також точних даних, класифікованих за ознакою статі, та отриманих у ході досліджень, короткострокових і довгострокових приблизних показників та цілей, що можливо оцінити, і які були узгоджені за терміном, а також контрольних механізмів для оцінки прогресу. Слід розпочати зусилля з метою забезпечення зміцнення потенціалу всіх учасників процесу досягнення таких цілей. Необхідно вживати заходи на національному рівні з метою посилення прозорості і належної підзвітності.
65. Необхідною умовою досягнення цілей із забезпечення рівноправності жінок і чоловіків, розвитку та миру є виділення необхідних людських, фінансових і матеріальних ресурсів на конкретні й цільові види діяльності з метою забезпечення рівності жінок і чоловіків на місцевому, національному, регіональному і міжнародному рівнях, а також розширення міжнародного співробітництва. Особливе значення має урахування вищезазначених цілей у всіх бюджетних процесах на національному, регіональному і міжнародному рівнях.

А. Заходи, які необхідно вжити на національному рівні

Заходи, які необхідно вжити урядам

66. *а)* Для постановки і сприяння виконанню чітких коротко- і довгострокових цілей, для яких зазначаються певні терміни або показники, та які можливо оцінити, включаючи у відповідних випадках квоти, в інтересах більш збалансованого представництва статей, включаючи забезпечення для жінок рівного доступу і повномасштабної участі в усіх областях і на всіх рівнях життя країни, особливо на директивних і керівних посадах, у політичних партіях і політичній діяльності, в усіх урядових міністерствах і ключових директивних інститутах, а також у місцевих органах і відомствах, що займаються питаннями розвитку, на засадах рівності з чоловіками;
- б)* з метою усунення перешкод, що постають перед жінками, особливо з числа корінного й інших уразливих груп населення, в отриманні доступу до участі у політиці та прийнятті рішень, включаючи недостатній рівень їх професійної підготовки, подвійний тягар оплачуваної й неоплачуваної праці жінок, негативне ставлення до них у суспільстві і негативні соціальні стереотипи.
67. *а)* З метою забезпечення прийняття політичних рішень, що гарантували б рівний доступ до освіти та усунення нерівноправності між статями в сфері освіти, у тому числі щодо професійно-технічної підготовки, науки й техніки, та можливість завершення дівчатами початкової освіти, особливо тими, хто живе в сільській місцевості і неблагополучних районах, і також можливість продовження освіти на всіх рівнях усіма жінками й дівчатами;

- b)* для підтримки здійснення планів і програм дій з метою забезпечення якісної освіти і підвищення чисельності школярів і школярок та ліквідації дискримінації за ознакою статі і стереотипних уявлень про статі в навчальних програмах і матеріалах, а також у процесі освіти;
- c)* для прискорення вживання заходів і зміцнення політичної волі задля ліквідації розриву між статями в системі початкової і середньої освіти до 2005 року і забезпечення безкоштовної обов'язкової і загальної початкової освіти для дівчат і хлопчиків до 2015 року, про що згадувалося на декількох всесвітніх конференціях, і відмові від політики, унаслідок якої, як було доведено, цей розрив збільшується і стає остаточним;
- d)* для розробки, з урахуванням, гендерного фактора навчальних програм для дитячих садків і початкових шкіл, професійно-технічних училищ і університетів з метою боротьби зі стереотипними уявленнями про ролі статей як однієї з основних причин сегрегації у трудовому житті.
- 68. a)** Для розробки і здійснення політики, що заохочувала і захищала б реалізацію жінками всіх основних свобод і прав людини, а також для створення таких умов, за яких порушення прав жінок і дівчат стали б неможливими;
- b)* для створення і збереження недискримінаційних та таких нормативно-правових актів, що забезпечують урахування гендерних факторів, із метою якнайшвидшого скасування, бажано до 2005 року, дискримінаційних положень, а також для ліквідації пробілів у законодавстві, через які жінки й дівчата не мають належного захисту своїх прав і ефективних засобів судового захисту проти дискримінації за ознакою статі;
- c)* для ратифікації Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, обмеження сфери застосування будь-яких поправок до неї і зняття всіх поправок, що суперечать об'єкту й меті Конвенції або не відповідають нормам міжнародного договірної права;
- d)* для розгляду питання про ратифікацію Факультативного протоколу до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок;
- e)* для того щоб розглянути питання про підписання і ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду;
- f)* для розробки, огляду та здійснення законів і процедур з метою заборони й ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат;
- g)* для вжиття заходів, включаючи програми й політику, з метою усунення використання материнства, виховання дітей і ролі жінок у продовженні роду як основи для дискримінації та обмеження можливості повноцінної участі жінок у житті суспільства;
- h)* для забезпечення сприяння процесам реформування національної, законодавчої та адміністративної системи, у тому числі пов'язаним із земельною реформою, децентралізацією й переорієнтацією економіки на надання пріоритетів правам жінок, особливо сільських і незаможних жінок, і для вжиття заходів, спрямованих на заохочення та реалізацію цих прав через надання жінкам рівного доступу до економічних ресурсів і контролю над такими ресурсами, включаючи землю, права володіти майном, успадковувати майно, право одержання кредитів і участі в традиційних системах заощаджень, наприклад, жіночих банках і кооперативах;
- i)* для належного урахування гендерного фактора в національній політиці, правилах і практиці в області імміграції і надання притулку, із метою заохочення і захисту прав усіх жінок, включаючи розгляд дій стосовно визнання фактів переслідування і насильства через статеву приналежність під час розгляду підстав для надання статусу біженця і притулку;
- j)* для прийняття усіх відповідних заходів щодо ліквідації дискримінації й насильства проти жінок і дівчат з боку будь-якої особи, організації або підприємства;
- k)* з метою вжиття необхідних заходів, які б заохочували приватний сектор і навчальні заклади дотримуватися недискримінаційних законів і підвищували ефективність їх дотримання.
- 69. a)** Для невідкладного вивчення і, при необхідності, перегляду законодавства для введення ефективних законів, у тому числі таких, що стосуються насильства проти жінок, і для прийняття інших необхідних заходів із метою забезпечити захист усіх жінок і дівчат від усіх форм фізичного, психологічного та сексуального насильства й надати їм правовий захист;
- b)* для судового переслідування осіб, винних у будь-яких формах насильства проти жінок і дівчат, належного їх покарання і вжиття заходів, спрямованих на заохочення та спонукання таких осіб до відмови від рецидивів насильства, а також заходів для забезпечення отримання жертвами насильства відповідної компенсації;

- c)* для розгляду усіх форм насильства щодо жінок і дівчат будь-якого віку як кримінального злочину, який переслідується за законом, включаючи насильство в результаті усіх форм дискримінації;
- d)* для прийняття законодавства і/або зміцнення відповідних механізмів із метою розгляду кримінальних справ, що стосуються усіх форм побутового насильства, включаючи зґвалтування дружини і сексуальне насильство над жінками й дівчатами, та забезпечення передачі таких справ до суду без затримок;
- e)* для розробки, прийняття і повного впровадження законів і, у відповідних випадках, інших заходів – таких, як стратегії й освітні програми, для викоренення шкідливих звичаїв або традиційної практики, включаючи операції на жіночих статевих органах, що призводять до каліцтва, ранні шлюби, примус до шлюбу і так звані злочини через звичаєві поняття честі, що є порушеннями прав людини жінок і дівчат і створюють перешкоди для повного здійснення ними своїх основних свобод і прав людини, а також активізації зусиль у співробітництві з місцевими жіночими групами із підвищення інформованості суспільства в цілому і окремих осіб про таку шкідливу традиційну практику та звичаї, наслідком яких є порушення прав людини стосовно жінок;
- f)* для подальшого проведення досліджень з метою кращого розуміння першопричин усіх форм насильства щодо жінок і з метою розробки програм і здійснення заходів, спрямованих на ліквідацію вищезазначених форм насильства;
- g)* для боротьби з расизмом і насильством за расовою ознакою проти жінок і дівчат у рамках політики та програм, що впроваджуються;
- h)* для вжиття конкретних заходів, у першочерговому порядку і при повній добровільній участі жінок з числа корінного населення, для вивчення проблеми впливу насильства проти них і з метою здійснення прийнятних, ефективних програм і надання відповідних послуг для ліквідації усіх форм насильства;
- i)* сприяння зміцненню психічного здоров'я жінок і дівчат, включення психіатричних послуг у системи первинного медико-санітарного обслуговування, розробки програм підтримки, що враховують потреби дівчат і жінок, і професійної підготовки медичних працівників охорони здоров'я для виявлення дівчат і жінок будь-якого віку, що постраждали від тієї чи іншої форми насильства, й надання їм допомоги;
- j)* для прийняття та застосування цілісного підходу для боротьби з усіма формами насильства проти дівчат і жінок будь-якого віку і жорстокого поводження з ними, включаючи дівчат і жінок-інвалідів, а також жінок і дівчат, що належать до незахищених і маргіналізованих груп, з метою задоволення їхніх різноманітних потреб, у тому числі в освіті, наданні відповідних послуг з охорони здоров'я та основних соціальних послуг;
- k)* для затвердження й заохочення застосування глобального підходу до боротьби з насильством проти жінок протягом усього періоду їх життя і за будь-яких обставин.
- 70. a)** Для вжиття належних заходів із усунення основних факторів, у тому числі зовнішніх, що сприяють торгівлі жінками й дівчатами з метою проституції, та інших комерційних видів діяльності, пов'язаних із сексом, примусовими шлюбами і примусовою працею, для того щоб покласти кінець торгівлі жінками, у тому числі шляхом удосконалення існуючого законодавства з метою забезпечення більш ефективного захисту прав жінок і дівчат та покарання правопорушників через притягнення їх як до кримінальної, так і до цивільної відповідальності;
- b)* для розробки, застосування і зміцнення ефективних заходів із боротьби з усіма формами торгівлі жінками й дівчатами та її ліквідацією за допомогою всеосяжної стратегії боротьби, що включає, зокрема, законодавчі заходи, профілактичні кампанії, обмін інформацією, допомогу жертвам, їхній захист і реінтеграцію, а також судове переслідування всіх причетних до такої торгівлі злочинців, включаючи посередників;
- c)* для розгляду в рамках правової системи і відповідно до національної політики заходів із запобігання судовому переслідуванню жертв торгівлі людьми, зокрема жінок і дівчат, за незаконний в'їзд або проживання у країні з урахуванням того, що вони є жертвами експлуатації;
- d)* для розгляду питання про створення або зміцнення національного координаційного механізму, наприклад призначенні національного доповідача або будь-якого міжурядового органа, за участю громадськості, включаючи неурядові організації, з метою сприяння обміну інформацією і представлення доповідей про дані, корінні причини, фактори і тенденції, пов'язані з насильством проти жінок, зокрема, торгівлею ними;

e) для забезпечення захисту й підтримки жінок і їхніх родин, розробки та сприяння заходів, спрямованих на забезпечення безпеки родин.

71. a) Для вивчення можливості прийняття, у разі необхідності, національного законодавства, що узгоджується з Конвенцією про біологічне розмаїття, для збереження знань, новаторських ідей і практики жінок у місцях проживання корінного населення та місцевих громад, пов'язаних із народною медициною, біологічним розмаїттям і місцевими технологіями;

b) для внесення, у разі необхідності, корективів у природоохоронну і сільськогосподарську політику та механізми з метою урахування гендерної проблематики і надання підтримки фермерам, у співробітництві з громадськістю, особливо фермерам із числа жінок і тим, хто проживає в сільських районах, за допомогою здійснення навчальних і освітніх програм.

72. a) Для прийняття та здійснення політичних заходів, спрямованих на усунення, у першочерговому порядку, гендерних аспектів таких існуючих чи виникаючих загроз для здоров'я, як малярія, туберкульоз, ВІЛ/СНІД і інші захворювання, що мають непомірно серйозні наслідки для здоров'я жінок, включаючи ті, що призводять до високої смертності та захворюваності;

b) для визначення такої пріоритетної проблеми сектора охорони здоров'я, що вимагає вирішення, як скорочення рівня захворюваності і смертності серед матерів, для забезпечення жінкам вільного доступу до основних видів акушерсько-гінекологічної допомоги, добре оснащених і укомплектованих відповідним персоналом служб охорони материнства, кваліфікованої допомоги при пологах, екстреної акушерської допомоги, ефективної системи направлення пацієнтів і їх перевезення, коли це необхідно, до більш кваліфікованих фахівців, послуг із догляду в післяпологовий період і плануванню родини з метою, зокрема, сприяння безпечному материнству, та приділення першочергової уваги заходам із попередження, виявлення та лікування рака молочної залози, шийки матки і яєчників, остеопорозу, а також інфекцій, що передаються статевим шляхом, включаючи ВІЛ/СНІД;

c) для вжиття заходів, спрямованих на задоволення наявних потреб у високоякісних послугах у сфері планування родини та у протизаплідних засобах, зокрема у тих аспектах, де наявні пробіли у сфері обслуговування, постачання й використання;

d) для збору й поширення оперативних і достовірних даних про смертність і захворюваність жінок та проведення подальших досліджень із вивчення впливу соціально-економічних факторів на стан здоров'я дівчат і жінок будь-якого віку, а також досліджень із питань надання медичних послуг дівчатам і жінкам, використання ними таких послуг, та про значення програм профілактики захворювань і заохочення здорового способу життя для дівчат і жінок;

e) для забезпечення загального й рівного доступу жінок і чоловіків протягом усього їх життя до соціальних послуг, пов'язаних з охороною здоров'я, включаючи освіту, постачання чистої води і безпечних засобів санітарії, харчування, забезпечення продовольчої безпеки та програми санітарної освіти;

f) для забезпечення безпечних умов праці працівникам сфери медичного обслуговування;

g) для прийняття, введення в дію, огляду й перегляду, у випадках коли це необхідно або доречно, та впровадження законодавства, політики і програм у галузі охорони здоров'я у співпраці з жіночими організаціями й іншими громадськими установами та для виділення необхідних бюджетних коштів з метою забезпечення найвищої якості послуг, що надаються в сферах охорони фізичного та психічного здоров'я, для забезпечення усім жінкам повного й рівного доступу до комплексної, високоякісної і доступної системи охорони здоров'я, інформації, освіти та обслуговування протягом усього життя; для урахування нових потреб жінок і дівчат у послугах та догляді в результаті пандемії ВІЛ/СНІДу і отримання нових даних про потреби жінок у конкретних програмах охорони психічного здоров'я і попередження професійних захворювань, і в зв'язку з процесом старіння; для захисту і сприяння реалізації прав людини через приведення якості усіх медичних послуг та діяльності працівників у відповідність до етичних, професійних стандартів з урахуванням гендерних питань при наданні жінкам медичних послуг, у тому числі шляхом створення або зміцнення в міру необхідності й механізмів законотворчості та застосування законодавства;

h) для ліквідації дискримінації проти всіх жінок і дівчат стосовно доступу до санітарної освіти, загальної освіти й до послуг, пов'язаних з охороною здоров'я та медициною;

i) репродуктивне здоров'я – це стан повного фізичного, розумового і соціального благополуччя, а не просто відсутність хвороб або недуг репродуктивної системи та її функцій і процесів. Тому репродуктивне здоров'я означає, що люди мають можливість вести безпечно статеве життя і таке, що приносить задоволення, а також в них є можливість народжувати дітей, і що вони вільні приймати рішення про те, чи робити це, коли робити і як часто. Останнє означає право чоловіків

і жінок мати інформацію та доступ до безпечних, ефективних, доступних і прийнятних методів планування родини за їх вибором, а також інших методів регулювання дітонародження за їх вибором, що не суперечать нормам законодавства, і право мати доступ до відповідних послуг у сфері охорони здоров'я, що дозволило б жінкам благополучно пройти через етап вагітності і пологів і надало б подружнім парам найкращий шанс мати здорове немовля. Відповідно до викладеного вище визначення репродуктивне здоров'я та охорона репродуктивного здоров'я є сполученням методів, способів і послуг, що сприяють репродуктивному здоров'ю і благополуччю через попередження й усунення проблем, пов'язаних із репродуктивним здоров'ям. Це поняття включає в себе також охорону сексуального здоров'я, метою якої є поліпшення якості життя й особистих відносин, а не просто надання консультативних і медичних послуг, пов'язаних із репродуктивною функцією і захворюваннями, що передаються статевим шляхом;

і) з урахуванням вищевикладеного визначення репродуктивні права охоплюють деякі права людини, що уже визнані в національних законодавствах, міжнародних документах із прав людини й інших відповідних документах Організації Об'єднаних Націй, прийнятих на основі консенсусу. Зазначені права ґрунтуються на визнанні основного права всіх подружніх пар і окремих осіб вільно приймати відповідальне рішення щодо кількості дітей, інтервалів між їх народженням і часу їхнього народження і мати для цього необхідну інформацію і засоби, а також права на досягнення максимально високого рівня сексуального і репродуктивного здоров'я. Це також включає право приймати рішення щодо народження дітей без будь-якої дискримінації, примуса та насильства, що викладено у документах із прав людини. Здійснюючи вищенаведені права, подружні пари й окремі особи повинні враховувати потреби своїх існуючих і майбутніх дітей і свою відповідальність перед суспільством. Заохочення відповідального підходу до здійснення таких прав усіма людьми має стати основою основ політики та програм у сфері репродуктивного здоров'я, включаючи планування родини, що здійснюються урядами і громадами. У рамках їхніх зобов'язань необхідно приділяти пильну увагу заходам, спрямованим на заохочення рівноправних відносин між статями на основі взаємної поваги і, зокрема, на задоволення потреб підлітків в отриманні освіти і послуг, із метою уможливити їх позитивне і відповідальне відношення до своєї сексуальності. Підтримка репродуктивного здоров'я для багатьох людей у сучасному світі ускладнюється через такі чинники, як недостатній рівень інформованості про сексуальність людини та неадекватність або погану якість інформації та послуг, що надаються в сфері репродуктивного здоров'я; прояви небезпечної сексуальної поведінки, наслідком якої є підвищений ризик; дискримінаційна соціальна практика; негативне відношення до жінок і дівчат, а також обмеженість можливостей багатьох жінок і дівчат впливати на своє статеve і репродуктивне життя. Особливо уразливими в таких питаннях є підлітки через відсутність інформації та доступу до відповідних послуг у більшості країн. Перед жінками й чоловіками похилого віку постають специфічні проблеми, пов'язані з репродуктивним і сексуальним здоров'ям, що у більшості випадків вирішуються неадекватно;

к) права людини щодо жінки містять у собі її право здійснювати контроль над питаннями, що стосуються її сексуального життя, включаючи сексуальне та репродуктивне здоров'я, й вільно та відповідально приймати рішення стосовно цих питань без жодного примусу, дискримінації й насильства. Рівні взаємини жінок і чоловіків у питаннях сексуальних відносин і репродуктивної поведінки, у тому числі дотримання недоторканності особистості, мають ґрунтуватися на взаємній повазі, згоді й загальній відповідальності за сексуальну поведінку та її наслідки;

л) для розробки і здійснення програм, покликаних спонукати чоловіків до безпечної й відповідальної сексуальної поведінки і репродуктивного поводження та до ефективного використання методів попередження небажаної вагітності й інфекцій, що передаються статевим шляхом, включаючи ВІЛ/СНІД;

м) для прийняття усіх відповідних заходів з метою усунення шкідливого, не обумовленого медичною необхідністю або примусового медичного, а також неправильного і надмірного медикоментозного втручання у репродуктивне здоров'я жінок та забезпечення надання відповідним кваліфікованим персоналом інформації всім жінкам про наявні у них варіанти лікування, включаючи висвітлення можливих позитивних моментів та ймовірних побічних ефектів;

н) для прийняття законодавства і/або заходів із усунення дискримінації та забезпеченню поваги права на приватне життя осіб, хворих на ВІЛ/СНІД і носіїв інфекцій, що передаються статевим шляхом, у тому числі жінок і молоді, для того щоб вони мали доступ до інформації, необхідної для попередження подальшої передачі ВІЛ/СНІДу і захворювань, що передаються статевим шляхом, та мали можливість звернутися за медичною допомогою і послугами, не побоюючись морального осуду, дискримінації або насильства;

о) що відповідають пункту 8.25 Програми дій Міжнародної конференції із народонаселення і розвитку, в якому говориться: "У будь-якому випадку аборт не слід заохочувати як один із мето-

дів планування родини. Усім урядам і відповідним міжурядовим і неурядовим організаціям на постійно пропонується приділяти більш уваги охороні здоров'я жінок, проблемі впливу на здоров'я абортів, здійснених у неадекватних умовах, як одній з основних проблем охорони здоров'я, і скорочувати застосування абортів через збільшення й удосконалення послуг у сфері планування родини. Першочергова увага повинна завжди приділятися запобіганню небажаної вагітності, та будь-яким зусиллям, спрямованим на усунення потреби в абортах. Необхідно забезпечити жінкам, що мають небажану вагітність, безперешкодний доступ до надійної інформації та консультування. Будь-які заходи або зміни стосовно абортів у рамках системи охорони здоров'я можуть здійснюватися на національному або місцевому рівні лише відповідно до національного законодавства. У випадках, коли здійснення абортів не суперечить закону, він має здійснюватись в адекватних умовах. В усіх випадках жінкам має бути забезпечений доступ до якісних послуг із метою усунення ускладнень, пов'язаних з абортів. Після абортів повинні своєчасно надаватися послуги із консультування, освіти і планування родини, що допоможе також уникнути повторних абортів". Розглядається можливість перегляду законів, що передбачають карні заходи по відношенню до жінок, що перервали вагітність у протизаконний спосіб;

p) для пропаганди й удосконалення комплексних стратегій і таких, що враховують гендерні аспекти, із запобігання паління; для всіх жінок, особливо дівчат-підлітків і вагітних жінок, що включали б у себе, зокрема, програми і послуги в галузі освіти, профілактики паління і позбавлення від цієї звички і заходи для зменшення ризику "пасивного паління", та для підтримки зусиль із розробки міжнародної рамкової конвенції Всесвітньої організації охорони здоров'я із боротьби з палінням;

q) для розробки та здійснення програм, покликаних заохочувати чоловіків до виявлення відповідальності й дотримання безпечних способів сексуального та репродуктивного життя й ефективного використання методів запобігання небажаній вагітності й інфекціям, що передаються статевим шляхом, включаючи ВІЛ/СНІД.

73. a) Для урахування гендерних аспектів в основній макроекономічній політиці й політиці соціального розвитку та в національних програмах розвитку;

b) для урахування гендерних аспектів у разі необхідності на початковому й наступному етапах розробки, при прийнятті та здійсненні всіх бюджетних процесів із метою сприяння справедливому, ефективному й раціональному розподілу коштів і складанню належних програм підтримки бюджету в сферах рівноправності статей і розвитку, що у свою чергу сприятиме розширенню прав і можливостей жінок, та при розробці необхідних аналітичних і методологічних засобів і механізмів контролю й оцінювання;

c) для збільшення, якщо виникне потреба ефективного використання фінансових та інших ресурсів у соціальному секторі, зокрема в сфері освіти й охорони здоров'я, з метою досягнення рівноправності між чоловіками й жінками та розширення прав жінок, що є основною стратегією вирішення проблем розвитку й ліквідації проблем, пов'язаних із малозабезпеченістю;

d) для вжиття заходів із скорочення непропорційно високої частки жінок, що проживають в умовах бідності, особливо сільських жінок, шляхом здійснення національних програм із покращання життєвого рівня, у рамках яких основна увага приділяється гендерним перспективам, розширенню прав і можливостей жінок, включаючи короткострокові і довгострокові цілі.

74. a) Для проведення соціально-економічної політики, що сприяє стабільному розвитку й підтримці, та з метою забезпечення здійснення програм із покращання життєвого рівня, особливо серед жінок, шляхом, зокрема, забезпечення їх професійно-технічної підготовки, рівного доступу до ресурсів, фінансів, кредитів, у тому числі мікрокредитів, інформації та технологій і контролю над ними, з рівним доступом до ринків в інтересах жінок усіх вікових категорій, і особливо для тих, що знаходяться поза межею малозабезпеченості та маргіналізованих груп жінок, включаючи сільських жінок, аборигенів, домогосподарок;

b) для створення систем соціального захисту та забезпечення рівного доступу до них з урахуванням специфічних потреб усіх жінок, що знаходяться поза межею малозабезпеченості, демографічних змін і змін у суспільстві з метою захисту від невизначеності та змін в умовах роботи в зв'язку з глобалізацією, а також для вжиття заходів з метою забезпечення адекватного охоплення соціальним захистом через застосування нових, гнучких форм реагування і форм праці, що знаходяться у стадії розвитку;

c) для продовження розгляду, видозміни та здійснення макроекономічної й соціальної політики і програм, серед іншого, за допомогою аналізу з погляду гендерної проблематики тих напрямків і програм, що пов'язані зі структурною перебудовою та проблемами зовнішньої заборгованості, з метою забезпечення загального доступу до основних соціальних послуг.

75. Для сприяння роботі жінок за наймом через впровадження механізмів здійснення належного соціального захисту, спрощення адміністративних процедур, усунення кредитно-грошових перешкод, у разі необхідності, та за допомогою інших заходів, таких, як доступ до венчурного капіталу, кредитних програм, мікрокредитів й інших видів фінансування, що сприяють створенню мікропідприємств, дрібних і середніх підприємств.
76. *a)* Для створення або зміцнення існуючих організаційних механізмів на всіх рівнях з метою налагодження співробітництва з національними механізмами, посилення суспільної підтримки в питаннях утвердження рівноправності чоловіків і жінок, у співробітництві з громадськістю, зокрема, жіночими неурядовими організаціями;
- b)* для прийняття на найвищих рівнях заходів для подальшого поліпшення становища жінок, зокрема шляхом зміцнення національних механізмів, що враховують гендерні перспективи, з метою прискорення утвердження й розширення прав і можливостей жінок у всіх сферах і гарантування проведення політики, що забезпечить рівноправність статей;
- c)* для надання національним механізмам необхідних людських і фінансових ресурсів, у тому числі за допомогою вивчення нетрадиційних механізмів фінансування, з метою забезпечення урахування гендерних перспектив у рамках усіх стратегій, програм і проєктів;
- d)* для розгляду можливості створення ефективних комісій або інших органів і установ, що сприяють утвердженню рівних можливостей статей;
- e)* для спрямування зусиль на повне здійснення національних планів дій, розроблених у рамках упровадження Пекінської платформи дій, і в разі необхідності — внесення змін у національні плани або їх розробки на майбутнє;
- f)* для забезпечення побудови усіх стратегій і політичних напрямків діяльності уряду у сфері інформації з урахуванням гендерних факторів.
77. *a)* Для забезпечення національних статистичних бюро організаційною й фінансовою підтримкою для збору, узагальнення та поширення даних, у разі необхідності, з класифікацією за ознакою статі, віковими групами й іншими відповідними факторами у форматах, доступних для громадськості та установ, причетних до розробки політичного курсу, що сприяє, зокрема, об'єктивному гендерному аналізу, контролю й оцінюванню досягнутих результатів, а також з метою сприяння новій роботі з одержання статистичних даних і показників, особливо в сферах, де практично відсутня інформація;
- b)* для регулярної підготовки та публікації статистичних даних про злочинність і визначення тенденцій у сфері забезпечення дотримання законів, що стосуються порушень прав жінок і дівчат, з метою підвищення інформованості та для розробки більш ефективних стратегій;
- c)* для нарощування національного потенціалу в справі проведення наукових досліджень, пов'язаних із питаннями політики та гендерною проблематикою, та досліджень результативності, що проводяться університетами, національними науково-дослідними/ навчальними установами з метою забезпечення процесу розробки політичного курсу на основі наявних знань.

В. Подальші заходи, яких слід вжити на національному рівні

Заходи, яких слід вжити урядам, приватному сектору, неурядовим організаціям та іншим членам цивільного суспільства

78. *a)* Для сприяння створенню програм професійної підготовки та правової грамотності, що нарощують і підтримують потенціал жіночих організацій із захисту прав людини й основних свобод жінок і дівчат;
- b)* для сприяння співробітництву, у належних випадках, між керівними органами різних рівнів, неурядовими організаціями, місцевими організаціями, традиційними й громадськими лідерами з метою заохочення та захисту всіх прав людини й основних свобод жінок і дівчат, гідності та цінності людської особистості й рівних прав жінок і чоловіків;
- c)* для заохочення, в разі необхідності, співробітництва між державною владою, парламентарями та іншими відповідними органами й жіночими організаціями, включаючи неурядові організації, у справі забезпечення недискримінаційного характеру законодавства;
- d)* для забезпечення (з урахуванням гендерних аспектів) підготовки всіх без винятку співробітників, в т.ч. працівників поліції, прокуратури і судів, з питань ставлення до жертв насильства, особливо до жінок та дівчат, включаючи статеve насильство.
79. *a)* Для прийняття комплексного підходу до охорони фізичного та психічного здоров'я жінок протягом усього їх життя, подальших заходів з переорієнтації медико-санітарної інформації, служб

і підготовки співробітників галузі охорони здоров'я, аби вони враховували гендерний фактор, для заохочення гендерної рівноваги на всіх рівнях охорони здоров'я та врахування жіночого фактора, а також права на приватне життя, конфіденційність, добровільну та усвідомлену згоду;

b) для активізації зусиль із заохочення універсального доступу до високоякісних первинних послуг у галузі охорони здоров'я протягом усього життя, включаючи сексуальне та репродуктивне здоров'я, не пізніше 2015 року;

c) для огляду та перегляду національної політики, програм і законодавства з метою здійснення ключових заходів для подальшого виконання Програми дій Міжнародної конференції з народонаселення й розвитку, прийнятих Генеральною Асамблеєю на її двадцять першій спеціальній сесії, з приділенням особливої уваги досягненню конкретних цільових показників скорочення материнської смертності, підвищенню частки пологів, прийнятих кваліфікованим персоналом, наданню максимально широкого спектру безпечних та ефективних методів планування сім'ї та контрацепції й зниженню ризику зараження молодих людей ВІЛ/СНІДом;

d) для зміцнення заходів з поліпшення харчування всіх дівчат і жінок з урахуванням наслідків як сильного, так і помірного недоїдання і тієї обставини, що наслідки недостатнього харчування відчуються все життя, а також з урахуванням взаємозв'язку між здоров'ям матері і дитини за допомогою надання й активізації сприяння програмам зі скорочення масштабів недоїдання, таким, як програми харчування в школах, програми харчування матерів і дітей і збагачення дієти мікрокомпонентами, за приділення особливої уваги усуненню гендерних розбіжностей у харчуванні;

e) для нагляду за повною участю жінок і постійного спостереження за впливом ініціатив стосовно спрямування реформи сектора охорони здоров'я на повне здійснення жінками своїх прав людини, зокрема щодо забезпечення медичних послуг для бідних верств населення в сільських і міських районах і для забезпечення того, щоб реформи гарантували жінкам повний і рівноправний доступ до недорогих і високоякісних медичних послуг, з урахуванням різноманітних потреб жінок;

f) для розробки та здійснення програм за повноцінною участю, у відповідних випадках, молодих людей з метою їхнього навчання й інформування, надання належних конкретних і орієнтованих на споживача доступних послуг без будь-якої дискримінації, для ефективного задоволення їх репродуктивних і сексуальних потреб, з урахуванням їхнього права на приватне життя, конфіденційність, повагу й усвідомлену згоду, а також обов'язків, прав і зобов'язань батьків і опікунів по забезпеченню, з урахуванням зростаючого потенціалу дитини, належних гарантій у здійсненні дитиною прав, визнаних Конвенцією про права дитини, забезпечуючи, щоб під час прийняття всіх заходів стосовно дітей насамперед враховувалися їхні інтереси, як і стосовно реалізації жінками прав і свобод людини відповідно до Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Ці програми повинні, серед іншого, виховувати в дівчаток-підлітків повагу до себе і допомогти їм усвідомити свою відповідальність за власне життя, заохочувати гендерну рівність і відповідальну сексуальну поведінку; інформувати про хвороби, що передаються статевим шляхом, включаючи ВІЛ/СНІД, і забезпечувати їхню профілактику й лікування, а також інформувати про сексуальне насильство та зловживання і консультувати підлітків щодо того, як уникнути небажаної й ранньої вагітності;

g) для розробки та здійснення програм з надання соціальних послуг і надання підтримки вагітним підліткам та матерям підліткового віку, зокрема для того, щоб надати їм можливість продовжити й завершити освіту;

h) для приділення особливої уваги розробці удосконалених і нових технологій і розширення доступу до таких технологій та безпечних й недорогих ліків і методам лікування для задоволення потреб жінок в галузі охорони здоров'я, з охопленням легенево-серцевих захворювань, гіпертонії, остеопорозу і раку молочної залози, шийки матки і яєчників, а також планування сім'ї та методів контрацепції як для жінок, так і для чоловіків.

80. Для розробки та використання основних напрямків, провідних вказівок та інших практичних механізмів і показників для якнайшвидшого урахування гендерної проблематики в основних видах діяльності, включаючи засновані на гендерних аспектах дослідження, аналітичні методи та методології, професійну підготовку, цільові дослідження, статистичні дані й інформацію.

81. a) Для надання рівних можливостей і сприятливих умов для жінок усіх вікових груп і незалежно від походження на рівних з чоловіками правах шляхом заохочення їхнього залучення до політичного життя та їхньої участі у прийнятті рішень на всіх рівнях;

b) для заохочення висування більшого числа кандидатів з числа жінок, у тому числі, зокрема, через політичні партії, за допомогою квот, вимірних цілей та інших відповідних заходів для обрання в парламенти й інші законодавчі структури з метою збільшення частки їхнього представництва і внеску в розробку державної політики;

с) для розробки й забезпечення функціонування консультативних процесів і механізмів у партнерстві з жіночими організаціями, включаючи неурядові організації та громадські групи, для того щоб усі жінки, зокрема ті жінки, на шляху участі яких у суспільному житті постають особливі перешкоди, могли брати повноцінну участь у прийнятті рішень, що, зокрема, торкаються їхнього життя, і одержувати інформацію про стан виконання таких рішень.

82. а) Для заохочення та захисту прав працюючих жінок і вживання заходів з усунення структурних і правових бар'єрів, а також стереотипних відносин у справі досягнення гендерної рівності на ринку праці, що охоплюють, зокрема, такі проблемні сфери, як гендерні упередження при прийомі на роботу; умови праці; сегрегація й залякування за місцем роботи; дискримінація в здійсненні прав на соціальний захист; розбіжності між статтями щодо техніки безпеки й охорони здоров'я на робочому місці; нерівні можливості в розвитку кар'єри та нерівномірний розподіл сімейних обов'язків між чоловіками і жінками;

б) для заохочення програм, що дозволяють жінкам і чоловікам поєднувати роботу та виконання сімейних обов'язків, і для заохочення чоловіків до поділу порівну з жінками обов'язків з ведення господарства і догляду за дітьми;

с) для розробки або удосконалення політики і програм на підтримку багатогранної ролі жінок у справі сприяння забезпеченню благополуччя сім'ї в її різних формах, у межах яких визнається соціальна значимість материнства та батьківства і роль батьків і опікунів у вихованні дітей та догляді за іншими членами сім'ї. Такі політика і програми повинні також сприяти спільному несенню обов'язків у цьому відношенні батьками, жінками й чоловіками та суспільством у цілому;

д) для розробки, здійснення та заохочення правильної сімейної політики і послуг, включаючи дешеві, доступні і якісні послуги по догляді за дітьми й іншими утриманцями, надання відпустки по догляді за дитиною й інших відпусток, а також кампанії по пропаганді серед громадськості й інших відповідних учасників цього процесу необхідності рівноправного поділу між чоловіками і жінками професійних і сімейних обов'язків;

е) для розробки політики і програм з розширення можливостей для наймання жінок і їхнього доступу до якісного працевлаштування за допомогою поліпшення доступу до формальної і неформальної освіти та професійно-технічного навчання, навчання протягом усього життя та перепідготовки, заочного навчання, у тому числі в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, і підприємницьким навичкам, зокрема в країнах, що розвиваються, з метою сприяння розширенню прав і можливостей жінок на різних етапах їхнього життя;

ф) для вжиття заходів з розширення участі жінок і забезпечення збалансованого представництва жінок і чоловіків в усіх секторах і з усіх спеціальностей на ринку праці, зокрема за допомогою заохочення створення або розширення таких інституційних структур, що будуть сприяти розвитку кар'єри жінок та їхньому просуванню по службі;

г) для розробки та/або зміцнення програм і політики на підтримку жінок-підприємців, включаючи зайнятих на нових підприємствах, за допомогою доступу до інформації та професійної підготовки, у тому числі професійно-технічної підготовки, нових технологій мережевих структур, кредитів і фінансових послуг;

h) для ініціювання позитивних заходів щодо сприяння рівній оплаті за рівну чи рівноцінну працю і для скорочення розбіжностей у доходах між чоловіками і жінками;

і) для заохочення і підтримки навчання дівчаток наукам, математиці, новим технологіям, включаючи інформаційні технології, і технічним предметам і заохочення жінок, за рахунок консультування з питань розвитку кар'єри, до пошуку роботи у швидко зростаючих секторах, для яких характерна висока оплата праці;

ј) для розробки політики та здійснення програм, особливо в інтересах чоловіків і хлопчиків, для того щоб забезпечити зміну їхньої стереотипної поведінки та поглядів на ролі та обов'язки чоловіків і жінок, сприяти рівності статей і спонукати до позитивного ставлення й поведінки;

к) для активізації кампаній з інформування населення про гендерні проблеми і для проведення серед жінок і чоловіків, дівчаток і хлопчиків навчальних заходів з питань рівності статей з метою викоренення негативних стереотипів, що зберігаються;

л) для аналізу і належного реагування на основні причини, за яких процес створення і скорочення робочих місць по-різному зачіпає чоловіків та жінок за умов перехідної економіки та структурних перетворень в економіці, включаючи глобалізацію;

т) для заохочення урахування гендерних аспектів у приватному секторі і його соціальної відповідальності, зокрема шляхом організації робочого часу, а також поширення інформації, що враховує гендерні аспекти, і проведення інформаційно-пропагандистських кампаній.

- 83. а)** Для зміцнення або створення мірою необхідності національних механізмів співробітництва та регулярної звітності за участю неурядових організацій, особливо жіночих організацій, з метою спостереження за прогресом у здійсненні національної політики, програм і цільових показників досягнення рівності чоловіків і жінок;
- б)** для сприяння роботі неурядових і громадських організацій з надання допомоги жінкам, що знаходяться в несприятливих умовах, зокрема сільським жінкам, в одержанні доступу до фінансових установ під час організації підприємств та інших стійких засобів до існування;
- с)** для вжиття заходів, покликаних дати всім жінкам похилого віку можливість брати активну участь в усіх сферах життєдіяльності, а також виконувати різні функції в громадах, громадському житті і процесі прийняття рішень, і для розробки і здійснення політики і програм, покликаних забезпечити їм повну реалізацію прав людини і якість життя і задовольнити їхні потреби, аби вони могли робити внесок до формування суспільства для усіх віків;
- д)** для розробки і здійснення політики та програм, спрямованих на повне задоволення конкретних потреб жінок і дівчат-інвалідів, забезпечення їм рівного доступу до освіти на всіх рівнях, у тому числі професійно-технічної освіти і відповідних програм реабілітації, до медичної допомоги і послуг і можливостей працевлаштування, а також на захист і заохочення реалізації їхніх прав людини і, у відповідних випадках, усунення нерівності між жінками і чоловіками-інвалідами.

С. Заходи, яких слід вжити на міжнародному рівні

Заходи, яких слід вжити системі Організації Об'єднаних Націй і, за необхідності, міжнародним і регіональним організаціям

- 84. а)** а) Для надання урядам, на їхнє прохання, допомоги в створенні інституційного потенціалу і розробці національних планів дій або подальшому здійсненні існуючих планів дій з виконання Платформи дій;
- б)** для надання підтримки неурядовим організаціям, особливо жіночим організаціям, у створенні потенціалу для пропаганди, здійсненні й оцінці Платформи дій і проведенні подальшої діяльності;
- с)** для виділення достатніх ресурсів на регіональні і національні програми зі здійснення Платформи дій у її 12 найважливіших проблемних галузях;
- д)** для надання урядам країн з перехідною економікою сприяння в подальшій розробці і здійсненні планів і програм, спрямованих на розширення економічних і політичних можливостей жінок;
- е)** для направлення Економічною і Соціальною Радою прохання регіональним комісіям у рамках їхньої відповідних мандатів і ресурсів про створення/розширення регулярно поновлюваної бази даних, у якій були б перераховані всі програми і проекти, здійснювані в їхніх відповідних регіонах установами або організаціями системи Організації Об'єднаних Націй, для сприяння їх поширенню, а також оцінки їхнього впливу в галузі розширення прав і можливостей жінок за допомогою здійснення Платформи дій.
- 85. а)** Для продовження здійснення, оцінки і спостереження за результатами затвердженої діяльності установ Організації Об'єднаних Націй з використанням усього обсягу спеціальних знань, що розглядаються в рамках системи Організації Об'єднаних Націй, а також погоджених висновків Економічної і Соціальної Ради та інших програм та ініціатив з актуалізації гендерної проблематики в межах усієї політики, програм і планування дій системи Організації Об'єднаних Націй, у тому числі за допомогою комплексних і скоординованих подальших заходів для підсумків усіх основних конференцій і зустрічей на вищому рівні Організації Об'єднаних Націй, а також для забезпечення виділення достатніх ресурсів для підтримки тендерних груп і координаційних центрів, створених для досягнення цієї мети;
- б)** для надання країнам, на їхнє прохання, допомоги в розробці методів і збирання статистики із внеску жінок і чоловіків у суспільство й економіку і з соціально-економічного становища жінок і чоловіків, особливо стосовно бідності, а також оплачуваній і неоплачуваній праці в усіх секторах;
- с)** для надання підтримки національним зусиллям, особливо в країнах, що розвиваються, з метою розширення доступу до нової інформаційної технології в межах зусиль, спрямованих на налагодження спільної дослідницької роботи, професійної підготовки та поширення інформації, у тому числі через систему багатосторонньої взаємодії з метою підвищення поінформованості й інформування з гендерних питань, що розроблена Міжнародним навчальним і науково-дослідним інститутом з поліпшення становища жінок, за одночасною підтримкою традиційних методів поширення інформації, ведення дослідницької роботи і професійної підготовки;

d) для забезпечення того, щоб усі співробітники та посадові особи Організації Об'єднаних Націй у Центральних установах і на місцях, особливо в польових операціях, пройшли підготовку з питань актуалізації гендерної проблематики у своїй роботі, включаючи аналіз гендерного впливу, і для забезпечення належного спостереження за результатами такої підготовки;

e) для надання допомоги Комісії зі становища жінок у рамках її мандата в справі оцінки реалізації і сприяння здійсненню Пекінської платформи дій і подальших заходів за її підсумками;

f) для надання урядам на їхнє прохання сприяння в справі врахування гендерної проблематики як одного з ключових аспектів розвитку під час складання національних планів розвитку;

g) для надання сприяння державам-учасникам, на їхнє прохання, у зміцненні потенціалу із здійснення Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок і заохочення в зв'язку з цим держав-учасниць до приділення уваги заключним зауваженням, а також загальним рекомендаціям Комітету.

86. a) Для надання, на прохання, допомоги урядам у розробці стратегій надання допомоги, що враховують гендерні аспекти і, за необхідності, вживання заходів реагування на гуманітарні кризи, що є наслідком збройних конфліктів і стихійних лих;

b) для забезпечення і підтримки повноправної участі жінок на всіх рівнях прийняття рішень і виконання в діяльності з метою розвитку і мирних процесів, включаючи запобігання і врегулювання конфліктів, постконфліктне відновлення, миротворчість, підтримку миру та миробудівництво, і для сприяння в зв'язку з цим участі жіночих, громадських і неурядових організацій;

c) для заохочення участі жінок у процесі прийняття рішень на всіх рівнях і досягнення гендерної збалансованості під час призначення жінок і чоловіків, з урахуванням у повному обсязі принципу справедливого географічного розподілу, у тому числі як спеціальних посланців і спеціальних представників, і для виконання добрих послуг від імені Генерального секретаря, особливо в питаннях, що стосуються підтримки миру, миробудівництва та оперативної діяльності, включаючи роботу координаторів-резидентів;

d) для забезпечення, необхідною мірою, підготовки, що враховує гендерні аспекти всіх учасників в операціях з підтримки миру з питань поводження з жертвами насильства, особливо з жінками та дівчатами, включаючи статеве насильство;

e) для прийняття подальших ефективних заходів з усунення перешкод на шляху реалізації права народів на самовизначення, зокрема народів, що знаходяться під колоніальним чи іншим іноземним пануванням або в умовах іноземної окупації, що продовжує негативно позначатися на їхньому соціально-економічному розвитку.

87. a) Для підтримки діяльності, спрямованої на ліквідацію всіх форм насильства по відношенню до жінок і дівчат, у тому числі шляхом надання підтримки діяльності мереж жіночих організацій і установ у рамках системи Організації Об'єднаних Націй;

b) для розгляду питання про проведення міжнародної кампанії "нульової терпимості" до насильства по відношенню до жінок.

88. Для заохочення здійснення заходів, спрямованих на досягнення цільового показника представленості чоловіків і жінок у співвідношенні 50/50 відсотків на всіх посадах, включаючи посади категорії фахівців і вищі, зокрема на більш високих посадах у секретаріатах їхніх організацій, включаючи місії з підтримки миру й мирні переговори, а також в рамках усіх проведених заходів і представлення відповідних доповідей, у належних випадках, і зміцнення механізмів звітності керівництва.

89. Для вжиття заходів, за повної участі жінок, з метою створення на всіх рівнях сприятливих умов для встановлення та підтримки миру в усьому світі, демократії і мирного вирішення розбіжностей, з повною повагою принципів суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності держав і невтручання в питання, що стосуються, власне, внутрішньої юрисдикції будь-якої держави, відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй і міжнародного права, а також реалізації та захисту всіх прав людини, включаючи право на розвиток, і основних свобод.

D. Заходи, яких слід вжити на національному та міжнародному рівнях

Заходи, яких слід вжити урядам, регіональним і міжнародним організаціям, включаючи, за необхідності, систему Організації Об'єднаних Націй і міжнародні фінансові установи й інших учасників

90. Для вжиття заходів до того, щоб уникати й утримуватися від будь-яких односторонніх заходів, що суперечать міжнародному праву і Статуту Організації Об'єднаних Націй та перешкоджають пов-

ному досягненню економічного і соціального розвитку населенням згаданих країн, зокрема жінками і дітьми, що погрожують зростанню їхнього добробуту, створюють перешкоди на шляху повного здійснення їхніх прав людини, включаючи право кожного на рівень життя, що забезпечує належне здоров'я і добробут, та їхнє право на одержання продовольства, медичної допомоги і необхідних соціальних послуг. Для забезпечення того, щоб продовольство і медикаменти не використовувалися як інструменти політичного тиску.

91. Для прийняття невідкладних та ефективних заходів відповідно до міжнародного права з метою пом'якшення негативних наслідків економічних санкцій для жінок і дітей.

92. а) Для сприяння міжнародному співробітництву в справі підтримки регіональних і національних зусиль, спрямованих на розробку та використання аналізу і статистичних даних, пов'язаних з гендерною проблематикою, зокрема шляхом забезпечення національних статистичних управлінь, на їхнє прохання, інституційною та фінансовою підтримкою, для того щоб вони мали можливість відповідати на запити про надання даних з розбиттям за ознакою статі й вікових груп, що використовувалися б при розробці національними урядами статистичних показників, які враховують гендерну специфіку, в інтересах контролю і проведення оцінок впливу політики і програм, а також проводити регулярні стратегічні обстеження;

б) для формування за повною участю всіх країн міжнародного консенсусу стосовно показників і шляхів визначення масштабів насильства по відношенню до жінок і розгляду питання про створення легко доступної бази даних із статистики, законодавства, моделей навчання, передового досвіду, здобутих урокам та іншим ресурсам стосовно всіх форм насильства по відношенню до жінок, у тому числі до жінок з числа працівників-мігрантів;

с) для розширення, удосконалювання, систематизації та фінансування, у співробітництві, у належних випадках, з відповідними установами, збирання даних з розбиттям за ознаками статі, вікових груп та інших належних факторів про стан здоров'я і доступ до медичних послуг, включаючи всеосяжну інформацію про вплив ВІЛ/СНІДу на жінок, протягом усього життя;

д) для ліквідації гендерної упередженості в біомедичних, клінічних і соціальних дослідженнях, у тому числі шляхом проведення добровільних клінічних іспитів за участю жінок при належній повазі їхніх прав людини й у суворій відповідності з міжнародними правовими, етичними, медичними і науковими нормами та нормами безпеки, і для збирання, аналізу та поширення серед відповідних установ і кінцевих користувачів інформації — чоловіків і жінок про дозування, побічні ефекти й ефективність лікарських препаратів, включаючи контрацептиви та методи захисту від інфекцій, що передаються статевим шляхом.

93. а) Для нарощування і підтримки потенціалу університетів, національних науково-дослідних і навчальних інститутів та інших відповідних науково-дослідних інститутів щодо проведення пов'язаних з гендерною проблематикою наукових досліджень, що мають стратегічну спрямованість, з метою інформування директивних органів і сприяння повному здійсненню Платформи дій та подальших заходів у зв'язку з нею;

б) для розробки програми співробітництва Південь-Південь з метою сприяння нарощуванню потенціалу національних механізмів з питань жінок за допомогою, зокрема, обміну технічною інформацією, досвідом і знаннями національних механізмів в галузі розширення можливостей жінок, гендерних питань і методологій та підходів до актуалізації гендерної проблематики в 12 найважливіших проблемних галузях Платформи дій;

с) для підтримки урядів у їхніх зусиллях з розробки програм конкретних заходів і вживання заходів щодо прискорення повного здійснення Платформи дій з визначеними тимчасовими рамками і/або цілями, що піддаються оцінці, і методами оцінки, включаючи оцінку гендерного впливу, за повною участю жінок в оцінці й аналізі прогресу;

д) для проведення збору відповідних даних і досліджень стосовно жінок з числа корінного населення за їхньою всебічною участю з метою розробки доступних і враховуючих культурні і мовні особливості політики, програм і послуг;

е) для продовження вивчення всіх поточних тенденцій, що можуть призвести до виникнення нових розбіжностей у становищі чоловіків і жінок, в інтересах забезпечення основи для програмної діяльності.

94. а) Для вжиття заходів з розробки та здійснення програм, що враховують гендерну проблематику, і спрямованих на стимулювання жіночого підприємництва та приватної ініціативи й надання допомоги підприємствам, що належать жінкам, у плані участі, серед іншого, у міжнародній торгівлі, технічному прогресі та інвестиціях і здобуття з цього користі;

b) для забезпечення поваги, пропаганди й реалізації принципів, що містяться в Декларації МОТ про основні принципи і права в сфері праці та механізмі її реалізації, і для серйозного розгляду питання про ратифікацію і повне здійснення тих конвенцій Міжнародної організації праці, що мають пряме відношення до забезпечення прав жінок у галузі праці;

c) для заохочення зміцнення інститутів мікрокредитування, тих, що формуються та вже існують, та їхнього потенціалу, у тому числі на основі підтримки з боку міжнародних фінансових установ, аби кредити і відповідні послуги стимулювання самостійної зайнятості і дохідної діяльності могли надаватися все більшому числу людей, що проживають в умовах бідності, зокрема жінкам, і для подальшої розробки, де це необхідно, інших механізмів мікрофінансування;

d) для підтвердження прихильності забезпеченню розвитку з урахуванням гендерної проблематики та підтримки ролі жінок у забезпеченні стійких і екологічно доцільних структур споживання і виробництва та підходів до охорони й раціонального використання природних ресурсів;

e) для вжиття заходів з метою гарантувати, щоб праця сільських жінок, що продовжують відігравати життєво важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки і харчування і займаються сільськогосподарським виробництвом і виробництвом на підприємствах у секторах рослинництва, рибальства і природокористування, а також працею вдома, особливо в неформальному секторі, одержувала визнання і цінувалася в інтересах підвищення їхньої економічної безпеки, розширення їхнього доступу до ресурсів і кредитів, послуг і пільг та контролю над ними, а також розширення їхніх прав і можливостей.

95. a) Для заохочення і внесення змін у програми підготовки державних посадових осіб, для того щоб вони належним чином враховували гендерну специфіку;

b) для зміцнення і сприяння здійсненню програм, що заохочують молодих жінок до участі у молодіжних організаціях, і стимулювання діалогу між молоддю з розвинутих і країн, що розвиваються, і в рамках цих груп країн;

c) для підтримки національних зусиль із сприяння здійсненню програм формальної й неформальної освіти та наставництва для жінок і дівчат, для того щоб вони мали можливість здобувати знання, розвивати почуття власної гідності і отримувати навички керівної та інформаційно-пропагандистської діяльності і врегулювання конфліктів;

d) для вжиття всеосяжних заходів із забезпечення професійної підготовки жінок і дівчат на всіх рівнях з метою викоренення бідності, зокрема недопущення її фемінізації, за допомогою національних і міжнародних зусиль;

e) для розробки та здійснення, за всебічної добровільно ї участі жінок з числа корінного населення, програм освіти і професійної підготовки, в яких враховується їхня історія, культура, духовність, мови й прагнення, і для забезпечення їм доступу до формальної і неформальної освіти на всіх рівнях, включаючи вищу освіту;

f) для продовження підтримки і зміцнення національних, регіональних і міжнародних програм ліквідації неписьменності серед дорослого населення в контексті міжнародного співробітництва, аби наполовину скоротити до 2015 року частку неписьменних серед дорослого населення, особливо серед жінок, і забезпечити рівний доступ для всього дорослого населення до базової і безупинної освіти;

g) для продовження вивчення причин зниження числа дівчаток і хлопчиків, зарахованих до початкових і середніх шкіл, і збільшення показника їхнього “відсіювання” в деяких країнах і для розробки, у контексті міжнародного співробітництва, належних національних програм, покликаних усувати корінні причини цих явищ і надавати жінкам і дівчатам підтримку в навчанні протягом усього життя з метою забезпечення досягнення міжнародних цільових показників у галузі освіти, встановлених на відповідних міжнародних конференціях;

h) для забезпечення жінкам і дівчатам рівних можливостей займатися культурними, рекреаційними і спортивними заходами, а також брати участь у оздоровчій і фізичній діяльності на національному, регіональному і міжнародному рівнях, наприклад у плані доступу до тренувань, змагань, винагороди і призів;

i) слід і надалі докладати зусиль із заохочення поваги культурної розмаїтості і діалогу між цивілізаціями й у межах цивілізацій таким чином, аби це сприяло здійсненню Платформи дій, було спрямовано на розширення прав і можливостей жінок і повну реалізацію всіх прав людини й основних свобод усіх жінок і не підривало рівність чоловіків і жінок та повне здійснення жінками прав людини;

і) для здійснення і підтримки позитивних заходів з метою забезпечення всім жінкам, зокрема жінкам з числа корінного населення, рівного доступу до програм створення потенціалу і професійної підготовки в інтересах розширення участі жінок у процесі прийняття рішень в усіх галузях і на всіх рівнях.

96. а) Для розширення співробітництва, прийняття більш ефективних стратегічних заходів, ефективного здійснення національних законів та інших заходів захисту і профілактики, спрямованих на ліквідацію насильства по відношенні до жінок і дівчат, особливо усіх форм комерційної сексуальної експлуатації, а також економічної експлуатації, включаючи торгівлю жінками і дітьми, дітовбивство новонароджених дівчат, злочини, скоєні нібито для захисту честі, злочини з пристрасті, злочини через расову ненависть, викрадення і продаж дітей, насильство і вбивства, пов'язані з посагом, заповідання каліцтв із використанням кислоти, традиційну і звичайну практику, шкідливу для здоров'я, таку як згубні операції на жіночих статевих органах, а також ранні та примусові шлюби;

б) для розширення поінформованості та більш глибокого знання положень Римського статуту Міжнародного кримінального суду, у якому підтверджується, що зґвалтування, сексуальне рабство, примусова проституція, примусова вагітність, примусова стерилізація й інші форми сексуального насильства прирівнюються до військових злочинів та за певних обставин являють собою злочини проти людяності, з метою запобігти скоєнню таких злочинів; для вживання заходів з підтримки судового переслідування всіх осіб, відповідальних за здійснення таких злочинів, і забезпечення засобів правового захисту для потерпілих; а також для розширення поінформованості про те, в яких масштабах такі злочини використовуються як засіб ведення війни;

с) для надання підтримки неурядовим організаціям у взаємодії із системою Організації Об'єднаних Націй, зокрема на основі регіонального і міжнародного співробітництва, включаючи жіночі організації й громадські групи, у зусиллях з викоренення усіх форм насильства щодо жінок і дівчат, у тому числі в здійсненні програм боротьби з насильством щодо жінок і дівчат за ознакою раси й етнічного походження;

д) для сприяння організації та підтримки в належних випадках суспільно-просвітницьких кампаній, що виховують більш суворе неприйняття насильства по відношенню до жінок, і тих, що дають більш глибоку уяву про його соціальну шкоду, та для здійснення профілактичних заходів, покликаних сприяти здоровим і збалансованим взаєминам на засадах рівності статей.

97. а) Для активізації співробітництва між державами походження, транзиту і призначення з метою запобігання, протидії та припинення торгівлі людьми, особливо жінками й дітьми;

б) для підтримки тривалих переговорів з проекту протоколу, що стосується запобігання, протидії та припинення торгівлі людьми, особливо жінками й дітьми, у доповнення до проекту Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності;

с) для здійснення й підтримки, у належних випадках, національних, регіональних і міжнародних стратегій, покликаних скоротити ризик того, щоб жінки й дівчат, у тому числі з категорій біженців і переміщених осіб, а також працівників-мігрантів, ставали жертвами торгівлі; для зміцнення національного законодавства шляхом більш детального визначення в усіх його елементах юридичного складу торгівлі людьми і введення за цей злочин, відповідно, більш суворого покарання; для вироблення соціальних і економічних стратегій і програм, а також інформаційно-просвітницьких ініціатив, спрямованих на запобігання торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та боротьбу з нею; для судового переслідування винних у торгівлі людьми; для вжиття заходів з метою підтримки, сприяння і захисту осіб, що стали об'єктами торгівлі, у країнах їхнього походження і призначення; а також для сприяння їхньому поверненню та реінтеграції в країнах їхнього походження.

98. а) Для розширення знань і поінформованості населення про засоби правового захисту у випадку порушення прав людини щодо жінок;

б) для заохочення і захисту прав людини всіх жінок-мігрантів і здійснення політики, що передбачає урахування особливих потреб зареєстрованих жінок-мігрантів і, при необхідності, для усунення існуючої нерівності між чоловіками і жінками-мігрантами з метою забезпечення рівності статей;

с) для заохочення поваги права жінок і чоловіків на свободу думки, сумління і віросповідання. Для визнання центральної ролі, що її релігія, духовність і віра відіграють у житті мільйонів жінок і чоловіків;

д) для того щоб через засоби масової інформації й інші канали домогтися глибокого усвідомлення шкідливих наслідків традиційної чи звичайної практики, яка позначається на здоров'ї жінок, що

в деяких випадках підвищує їхню уразливість зараженню ВІЛ/СНІДом та іншими венеричними захворюваннями, і для активізації зусиль з використання такої практики;

e) для вжиття необхідних заходів із захисту окремих осіб, груп та суспільних інститутів, що беруть участь у заохоченні і захисті прав людини стосовно жінок;

f) для заохочення держав-учасниць до того, аби вони продовжували відображати гендерну перспективу у своїх доповідях договірним органам; разом з тим, для заохочення цих органів до того, щоб вони продовжували враховувати гендерну перспективу при здійсненні своїх мандатів з урахуванням необхідності уникати непотрібного дублювання та паралелізму у своїй роботі, і для подальшого заохочення механізмів, що забезпечують реалізацію прав людини, до того, щоб вони продовжували враховувати гендерну перспективу у своїй роботі;

g) для підтримки новаторських програм, покликаних дати жінкам похилого віку можливість розширити свій внесок у процес розвитку і боротьби з бідністю та користатися благами цього процесу.

99. a) Для сприяння здійсненню всеосяжних програм освіти з питань прав людини, зокрема в співробітництві, у належних випадках, з навчальними закладами і правозахисними організаціями, що відповідають суб'єктам цивільного суспільства, у першу чергу неурядовими організаціями й організаціями засобів масової інформації, з метою забезпечення широкого поширення інформації про документи з прав людини, зокрема про документи з прав людини стосовно жінок і дівчат;

b) для вжиття заходів щодо боротьби з безкарністю за допомогою, зокрема, підтримки та зміцнення існуючих механізмів, на які покладено завдання судового переслідування порушників прав людини щодо жінок;

c) для вжиття заходів, аби покласти край порушенням норм міжнародного права і Статуту Організації Об'єднаних Націй. Багато з цих порушень негативно позначається на заохоченні і захисті прав людини стосовно жінок;

d) для всеосяжного і стійкого усунення першопричин збройних конфліктів, а також усвідомлення розбіжностей у впливі збройних конфліктів на жінок і чоловіків, та їхнього врахування у відповідній політиці і програмах з метою, зокрема, посилення захисту цивільного населення, особливо жінок і дітей;

e) для забезпечення звільнення заручників, особливо жінок і дітей, захоплених у збройних конфліктах, у тому числі тих, котрі згодом були піддані тюремному ув'язненню;

f) для розробки й підтримки політики і програм із захисту дітей, особливо дівчаток, в умовах бойових дій, з метою заборони їхнього примусового вербування і використання всіма сторонами, а також для заохочення і/або зміцнення механізмів їхньої реабілітації і реінтеграції з урахуванням особливих потреб дівчаток;

g) для розширення та зміцнення можливостей жінок, що потрапили в ситуації збройних конфліктів, у тому числі жінок з числа біженців і переміщених осіб, зокрема шляхом їхнього залучення до розробки гуманітарних заходів і керування ними, для того щоб ці заходи приносили їм таку ж користь, як і чоловікам;

h) для того, щоб запропонувати Управлінню Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців, іншим відповідним установам Організації Об'єднаних Націй у межах їхньої відповідних мандатів та іншим відповідним гуманітарним організаціям, а також урядам продовжувати надавати належну підтримку країнам, що приймають до себе велику кількість біженців і переміщених осіб, у їхніх зусиллях з забезпечення захисту і надання допомоги та приділення особливої уваги потребам жінок і дітей з числа біженців та інших переміщених осіб;

i) для забезпечення всебічної й рівноправної участі жінок у сприянні установам миру, зокрема, за допомогою повного здійснення Декларації і Програми дій в галузі культури миротворення;

j) для забезпечення підтримки і розширення можливостей жінок, що відіграють важливу роль у своїх ролинах як стабілізуючий фактор у конфліктних і постконфліктних ситуаціях;

k) для зміцнення зусиль, спрямованих на загальне та повне роззброєння під суворим та ефективним міжнародним контролем на основі пріоритетів, встановлених Організацією Об'єднаних Націй у сфері роззброєння, для того щоб вивільнені ресурси можна було використовувати з метою, зокрема, здійснення соціально-економічних програм в інтересах жінок і дівчат;

l) для вивчення нових шляхів мобілізації нових державних і приватних фінансових ресурсів, зокрема шляхом відповідного скорочення надмірних військових витрат, торгівлі зброєю й інвестицій для виробництва і придбання зброї, включаючи глобальні військові витрати, беручи до

уваги потреби в плані національної безпеки, для того щоб забезпечити можливе виділення додаткових ресурсів на соціальний і економічний розвиток, зокрема на поліпшення становища жінок;

m) для вжиття заходів з метою забезпечити захист біженців, особливо жінок і дівчат, і для забезпечення їхнього доступу до відповідного базового соціального обслуговування, що враховує гендерні аспекти, включаючи освіту й охорону здоров'я, й для надання їм такого обслуговування.

100. a) Для співробітництва та взаємодії з партнерами в приватному секторі і мережами засобів масової інформації на національному й міжнародному рівнях для сприяння рівному доступу жінок і чоловіків як виробників і споживачів, зокрема, в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, у тому числі шляхом заохочення засобів масової інформації та інформаційної індустрії з урахуванням свободи вираження думки, зокрема, прийняти чи розробити додаткові кодекси поведінки, керівні принципи стосовно професійної діяльності та інші принципи саморегулювання з метою усунення стереотипів за гендерною ознакою та сприяння збалансованому зображенню жінок і чоловіків;

b) для розробки програм, що забезпечують підтримку можливостей жінок по створенню, забезпеченню доступу і розвитку мережевої діяльності, зокрема шляхом використання нових інформаційних і комунікаційних технологій, включаючи розробку та підтримку програм зі зміцнення відповідних можливостей жіночих неурядових організацій;

c) для залучення нових інформаційних технологій, включаючи Інтернет, з метою удосконалювання глобального обміну інформацією, вишукуваннями, досягненнями, висновками на основі життєвого досвіду жінок, включаючи й життєвий досвід в галузі забезпечення рівності статей, розвитку і миру, а також вивчення інших функцій та технологій, що можуть забезпечувати досягнення цієї мети.

101. a) Для вжиття ефективних заходів у відповідь на виклики глобалізації, у тому числі шляхом ширшої та ефективнішої участі країн, що розвиваються, у процесі розробки міжнародної економічної політики, для того щоб, серед іншого, гарантувати рівну участь жінок, зокрема з країн, що розвиваються, у процесі прийняття макроекономічних рішень;

b) для вжиття заходів щодо повної та ефективної участі з метою забезпечення нових підходів до міжнародного співробітництва з метою розвитку, заснованих на стабільності, зростанні та справедливості, задля ширшої та ефективнішої участі й залучення країн, що розвиваються, до глобалізованої світової економіки, та спрямованих на викоренення бідності й зниження обсягів гендерної нерівності в загальних межах досягнення стійкого розвитку з урахуванням людського фактора;

c) для розробки й реалізації стратегій у сфері викоренення бідності за повної та ефективної участі жінок, спрямованих на скорочення росту масштабів бідності серед жінок і розширення потенціалу жінок та забезпечення їм можливостей у подоланні негативних економічних і соціальних наслідків глобалізації;

d) для активізації зусиль зі здійснення програм викоренення бідності та оцінки, за участю жінок, ступеня впливу цих програм на розширення прав і можливостей жінок, що живуть в умовах бідності, у плані отримання якісної професійної підготовки та освіти, а також послуг у галузі охорони фізичного та психічного здоров'я, працевлаштування, основних соціальних послуг, спадщини й доступу до землі, житла, доходів, мікрокредитів та інших фінансових інструментів і послуг та контролю над ними і для удосконалення таких програм з урахуванням вищезгаданої оцінки;

e) визнаючи взаємопідсилюючі зв'язки між гендерною рівністю і викорененням бідності, розробляти та здійснювати, у відповідних випадках у консультації з цивільним суспільством, всеосяжні стратегії викоренення бідності з урахуванням гендерного фактора, включаючи соціальні, структурні та макроекономічні питання;

f) для заохочення створення в співробітництві у відповідних випадках із приватними фінансовими установами можливостей для надання кредитів й інших доступних фінансових послуг зі спрощеними процедурами, що конкретно призначені для задоволення потреб усіх жінок у сфері заощаджень, кредитування і страхування;

g) для проведення всеосяжних заходів щодо забезпечення й підтримки якісного навчання необхідним навичкам жінок і дівчат на всіх рівнях на основі відповідних стратегій за їх повної та ефективної участі для досягнення погоджених цільових показників у галузі викоренення бідності, зокрема скорочення масштабів бідності серед жінок, за допомогою національних, регіональних і міжнародних зусиль. Національні зусилля повинні доповнюватися більш активним регіональним і міжнародним співробітництвом з метою урахування ризиків, подолання перешкод і забезпечення того, щоб виникаючі в результаті глобалізації можливості використовувалися на благо жінок, особливо в країнах, що розвиваються;

h для своєчасного створення за повної та ефективної участі жінок і в консультації з цивільним суспільством, особливо неурядовими організаціями, фондів соціального розвитку, де це необхідно, для пом'якшення негативних наслідків для жінок, зумовлених реалізацією програм структурної перебудови і лібералізації торгівлі й непропорційним тягарем, що лягає на жінок, які живуть в бідності;

i) для визначення і втілення в життя враховуючих гендерний фактор і орієнтованих на розвиток довгострокових рішень щодо проблем зовнішньої заборгованості та обслуговування боргу країн, що розвиваються, у тому числі найменш розвинутих країн, за допомогою, зокрема, полегшення боргового тягаря, включаючи можливість списання заборгованості по лінії офіційної допомоги з метою розвитку, аби допомогти їм фінансувати програми і проекти, націлені на розвиток, у тому числі поліпшення становища жінок;

j) для надання підтримки в здійсненні Кельнської ініціативи щодо скорочення заборгованості, зокрема прискореного здійснення Розширеної ініціативи стосовно заборгованості бідних країн з великою заборгованістю, забезпечення виділення необхідних коштів для її здійснення і досягнення того, щоб заощаджені кошти використовувалися для сприяння здійсненню програм боротьби з бідністю, в яких враховуються гендерні аспекти;

k) для заохочення і прискорення ходу здійснення ініціативи 20/20, що враховує гендерний аспект, аби повною мірою відповідати інтересам усіх, особливо жінок і дівчат;

l) для заклику до продовження міжнародного співробітництва, включаючи підтвердження прагнення до якнайшвидшого виконання ще не досягнутого прийнятого на міжнародному рівні цільового завдання виділення 0,7 відсотка валового внутрішнього продукту розвинутих країн на офіційну допомогу з метою розвитку, що сприяло б збільшенню обсягу ресурсів, спрямованих на забезпечення рівності чоловіків і жінок, розвитку і миру;

m) для сприяння передачі країнам, що розвиваються, і країнам з перехідною економікою належної технології, зокрема нової сучасної технології, і заохочення зусиль міжнародного співтовариства з метою усунення перешкод для такої передачі, як ефективний засіб доповнення національних зусиль з подальшого прискорення досягнення цілей рівності жінок і чоловіків, розвитку і миру;

n) для того, щоб рекомендувати Підготовчому комітету Асамблеї Тисячоліття почати докласти зусиль в контексті актуалізації гендерної проблематики в системі Організації Об'єднаних Націй для врахування гендерного аспекту в усіх заходах і документах, що мають відношення до Асамблеї і Самміту Тисячоліття, у тому числі при розгляді питання про викоренення бідності;

o) для створення сприятливих умов, у першу чергу, шляхом розробки і здійснення політики, спрямованої на заохочення, захист і реалізацію всіх прав людини – цивільних, культурних, економічних, політичних і соціальних, включаючи право на розвиток, – і додержання основних прав і свобод у межах зусиль з досягнення рівності між жінками і чоловіками, розвитку і миру.

102. a) Для створення і формування сприятливого оточення відповідно до національних законів з метою підтримки потенціалу жіночих неурядових організацій з мобілізації ресурсів для забезпечення стійкості їхньої діяльності в галузі розвитку;

b) для заохочення і зміцнення співробітництва за участі цілої низки пов'язаних партнерськими відносинами зацікавлених сторін на всіх рівнях між міжнародними і міжурядовими організаціями, з відповідними учасниками цивільного суспільства, включаючи неурядові організації, приватний сектор і профспілки, а також жіночі організації та інші неурядові організації, системи зв'язку і масової інформації на підтримку цілей четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок;

c) для заохочення партнерських відносин і співробітництва між урядами, міжнародними організаціями, і зокрема міжнародними фінансовими установами, і багатосторонніми організаціями, інститутами приватного сектора і цивільним суспільством, включаючи неурядові організації, особливо жіночі й громадські організації, на підтримку ініціатив з викоренення бідності в інтересах жінок і дівчат;

d) для визнання вирішальної ролі жінок і жіночих неурядових та громадських організацій і для сприяння їм у здійсненні Порядку денного на XXI століття через урахування гендерної проблематики під час складання, розробки та здійснення механізмів, програм та інфраструктури стійкої природоохоронної діяльності і раціонального природокористування.

103. a) Для сприяння здійсненню програм забезпечення здорового й активного способу життя людей похилого віку з наголосом на незалежність, рівність, участь і безпеку жінок похилого віку та для проведення спеціальних досліджень і здійснення програм з метою задоволення їхніх потреб;

b) для активізації, де це можливо, у першочерговому порядку — особливо в країнах, найбільшою мірою перейнятих цією проблемою — та в співробітництві з неурядовими організаціями освіти, обслуговування і стратегій мобілізації зусиль на громадському рівні для захисту жінок усіх вікових груп від ВІЛ та інших інфекцій, що передаються статевим шляхом, у тому числі за допомогою розробки безпечних, недорогих, ефективних, доступних методів, прийнятних для жінок, зокрема таких засобів, як бактерицидні препарати і жіночі контрацептиви для захисту від ВІЛ/СНІДу та інфекцій, що передаються статевим шляхом; добровільного та конфіденційного проведення аналізів і надання консультацій у зв'язку з ВІЛ; заохочення відповідальної сексуальної поведінки, включаючи помірність і застосування презервативів; а також розробки вакцин, проведення простої недорогої діагностики й однодозового лікування інфекцій, що передаються статевим шляхом;

c) для забезпечення всім людям, особливо жінкам і дівчатам, що страждають від захворювань, що передаються статевим шляхом, і від захворювань, що загрожують їхньому життю, включаючи ВІЛ/СНІД і супутні умовно-патогенні інфекції, наприклад туберкульоз, доступу до належного і доступного лікування, спостереження і догляду. Для надання їм інших послуг, включаючи належне житло і соціальний захист, у тому числі під час вагітності і грудного вигодовування; для надання допомоги хлопчикам і дівчаткам, що залишилися в результаті пандемії ВІЛ/СНІДу сиротами; для забезпечення систем надання враховуючої гендерні аспекти підтримки жінок та інших членів родини, що займаються доглядом за особами, які страждають від серйозних захворювань, включаючи ВІЛ/СНІД;

d) для вжиття ефективних і оперативних заходів для мобілізації міжнародної й національної громадської думки щодо впливу різних аспектів глобальної проблеми наркотиків на жінок і дівчат і забезпечення виділення належних ресурсів для цієї мети.

104. Для заохочення партнерських відносин між урядами і неурядовими організаціями під час виконання зобов'язань, узятих на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок та інших всесвітніх конференцій Організації Об'єднаних Націй і зустрічах на вищому рівні з метою сприяння рівності чоловіків і жінок, розвитку і миру в ХХІ столітті.

ПІСЛЯ ПЕКІНА: ДОСЯГНЕННЯ РІВНОСТІ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК У ХХІ СТОЛІТТІ

Кофі Аннан, Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй

Пекінська декларація та Платформа дій є одними з найвизначніших документів, що будь-коли приймалися на міжурядових конференціях, і з часів їх прийняття жінки досягли видатних успіхів. Вони живуть довше та ведуть здоровіший спосіб життя. Зараз вони є більш активними в економічному відношенні, та їх робота користується визнанням. Дедалі ширше реалізуються їхні права людини. Більше число дівчаток відвідують і закінчують школу. У більшості країн світу жінки мають право голосу та право займати посади. Насильство по відношенню до жінок на даний час розглядається як протизаконна дія майже в кожній країні.

Та, попри це, жінки все ще непропорційно більшою мірою страждають від зубожіння, неписьменності, недоїдання та насильства. У деяких суспільствах їм усе ще відмовляють в основних правах. Очевидно, що, не дивлячись на досить реально досягнутий прогрес, необхідно ще зробити багато для забезпечення рівності між жінками та чоловіками.

Через п'ять років після Пекінської конференції Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй скликала спеціальну сесію під назвою "Жінки в 2000 році: рівність між чоловіками та жінками, розвиток і мир у ХХІ сторіччі". У Нью-Йорк прибуло близько 10 000 представників урядів і цивільного суспільства, аби проаналізувати хід здійснення Пекінської платформи та підтвердити основні ідеали Статуту Організації Об'єднаних Націй, в котрому проголошуються рівні права для чоловіків і жінок.

На спеціальній сесії "Пекін+5" були підтверджені зобов'язання забезпечити рівність між чоловіками та жінками; ця сесія стала форумом для обміну досвідом та його співставлення, при цьому основна увага приділялася прикладам передової практики, позитивних дій та здобутих уроків. На ній були окреслені ще не вирішені ключові завдання щодо здійснення Платформи дій та розроблені нові й удосконалені стратегії вирішення цих завдань.

Протягом п'яти років, що передували цій сесії, до процесу було залучено численну кількість учасників на місцевому, національному, регіональному та міжнародному рівнях. У напруженій підготовчій роботі та процесі координації брали участь десятки тисяч жінок і чоловіків — представників як урядів, так і цивільного суспільства. Робота з досягнення консенсусу вимагала від них проведення вдумливого аналізу та ретельного обговорення питань. Після широкого обговорення та консультацій на сесії були прийняті Політична декларація та Підсумковий документ під назвою "Подальші заходи та ініціативи зі здійснення Пекінської декларації та Платформи дій", в яких підтверджуються положення та підсилюються формулювання Платформи.

Цими двома документами міжнародне співтовариство підтвердило свою прихильність загальному порядку денному в галузі розвитку, однією з основних засад якої є рівність між чоловіками та жінками. В Підсумковому документі визнається, що діяльність з поліпшення становища жінок повинна поєднувати в собі приділення основної уваги становищу жінок та їх основним потребам і застосування всеосяжного підходу, заснованого на рівних правах і партнерських стосунках, заохоченні та захисті всіх прав людини та основних свобод. У ньому рекомендується враховувати гендерні аспекти в межах політики, програм і бюджетних процесів і базувати інформацію про становище жінок на дослідженнях і даних, що стосуються як жінок, так і чоловіків. У ньому також підкреслюється, що для оцінки досягнутого прогресу нам необхідні завдання з конкретними термінами виконання, що піддаються оцінці мети, та механізми контролю виконання. В цьому документі визначається низка нових важливих галузей, що набули неабиякого значення в період після проведення Пекінської конференції. Вони включають необхідність вирішення загальних гендерних проблем, серед них: жінки в гуманітарних кризових ситуаціях; доступ жінок до процесу прийняття рішень, у тому числі в галузі миротворчості та підтримки миру; насильство щодо жінок, зокрема, наслідки збройних конфліктів для жінок; торгівля жінками та дівчатами; доступ жінок до нових інформаційно-комунікаційних технологій; а також, що найважливіше, наслідки глобальної критичної ситуації, зумовленої ВІЛ/СНІДом, для жінок та їх вирішальна роль у справі боротьби з цією пандемією.

Немає сумніву, що забезпечення всебічного здійснення Пекінської платформи потребуватиме від нас вирішення ще чималої кількості завдань. Однак дух співробітництва у відносинах між урядами, групами цивільного суспільства та окремими особами, які співпрацювали в рамках процесу "Пекін+5", все ще міцний. Ми всі маємо й надалі керуватися цим духом. Відповідальність за втілення в життя Платформи дій та документів "Пекін+5" покладена на всіх нас — уряди, цивільне суспільство та міжнародне співтовариство. Ми повинні продемонструвати примножувати імпульс й надзвичайно важливий досвід Пекінського процесу, аби продемонструвати, що розширення прав і можливостей жінок означає не тільки поліпшення життя самих жінок, але й покращання життя всіх.